

ТҰРАҚТЫ ДАМУ
КОМПОНЕНТІН
ОРТА БІЛІМ БЕРУ
МАЗМҰНЫНА
ЕНГІЗУ
БОЙЫНША

ПЕДАГОГТЕРДІҢ ТАБЫСТЫ ТӘЖІРИБЕЛЕРІ

ҚҰРАЛ

**Тұрақты даму компонентін орта білім беру мазмұнына енгізу
бойынша педагогтердің табысты тәжірибелері.**

Құрастырушы: Мухамедханова А., «Нархоз» Университеті, Алматы, 2025 ж.

Құрастырушы:

Мухамедханова Алмагуль, т.ғ.к., қауымдастырылған профессор
(Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА)

Редакция:

Дюпрей Брендан («Нархоз» Университетінің
«Тұрақты Қазақстан» зерттеу институты),
Бондаренко Олена («Нархоз» Университеті)

Финляндияның Қазақстан Республикасындағы Елшілігінің қолдауымен
«Нархоз» Университеті жүзеге асыратын «Қазақстандағы тұрақты
даму мүддесінде білім беруге институционалдық көзқарас» жобасы
шеңберінде әзірленді.

Қосымша материалдар sdglessons.net тұрақты даму саласындағы ашық
білім беру платформасында қолжетімді.

АЛҒЫСЫМЫЗДЫ

Орта білім беру ұйымдарының келесі басшылары мен педагогтеріне тұрақты даму компонентін енгізе отырып, оқу пәндері бойынша сабақтардың қысқа мерзімді жоспарларын әзірлегені және Қазақстан мектептерінде ТДБ бойынша табысты тәжірибені енгізгені үшін ерекше алғысымызды және терең ризашылығымызды білдіреміз:

1. Нұрғожина Айтолқын Саматқызы
2. Узбекова Маржангуль Касымбаевна
3. Отаршинова Гүлнұр Болатқызы
4. Карамендин Олжас Сабитович
5. Тукенова Айгуль Турсыновна
6. Серікханұлы Әліби
7. Мумбаева Айгуль
8. Дитаев Талгат Жайлаубаевич
9. Максүтова Айжан
10. Карамендин Олжас Сабитович
11. Ахмерова Миргүл Мейрхатқызы
12. Токтубаева Гульфариза Темирбаевна
13. Садыбекова Анар Жұмасияқызы
14. Капжапаров Аскар Зейнелкабденович
15. Мұқанқызы Гүлжанат
16. Дүйсембекова Гуляим Оралтайқызы
17. Баймұхаметова Аяулы Нұрхатқызы
18. Қасымова Айзада Айдарқызы
19. Орманбеков Біржан Дәулетұлы
20. Назымұлы Нұркен
21. Мамырбек Замира Қайырбекқызы
22. Тайбурова Кайникен Кабдылвахабовна
23. Тунликбаева Дария Маратовна
24. Айдаралиева Шахиризада Абдрашевна
25. Нургалиева Гульназ Советовна
26. Балтабаева Айымгуль Серикбаевна
27. Леванова Татьяна Александровна
28. Зияханова Гульмира Умирзаковна
29. Кадырова Каламкас Кылышевна
30. Ильяс Інжу Бакытжанқызы
31. Джалилова Меруерт Абаевна
32. Утетлеуова Марфуга Жукеновна
33. Токмань Олеся Федоровна
34. Аманжолова Сауле Сейльгазыевна
35. Кужакова Света Бакытовна
36. Джалилова Меруерт Абаевна
37. Таукебай Шырынгүл Омарқызы
38. Солтан Бақытжан Сембекқызы
39. Иманбекова Куралай Жанузаковна
40. Демесинова Лаззат Сақыбаевна
41. Альхожаева Гульмира Сеитхановна
42. Шакарим Думан Султанович
43. Боранчинова Жадыра Мураткалиқызы
44. Бекетова Ардак Бейсенгалиевнаға

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	5
---------------	---

1-БӨЛІМ.

ОҚУ ПРОЦЕСІНЕ ТҰРАҚТЫ ДАМУ КОМПОНЕНТІН ЕНГІЗУДІҢ СӘТТІ ТӘЖІРИБЕЛЕРІ.....	8
---	----------

1-қосымша	13
2-қосымша	19
3-қосымша	22
4-қосымша	40
5-қосымша	51
6-қосымша	61

2-БӨЛІМ.

ТҰРАҚТЫ ДАМУ КОМПОНЕНТІН ОҚУ ПРОЦЕСІНЕ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕР.....	66
---	-----------

3-БӨЛІМ.

ТҰРАҚТЫ ДАМУ КОМПОНЕНТІН БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ЕНГІЗУ ПРОЦЕСІНДЕГІ КӨПМӘДЕНИЕТТІ ЖӘНЕ ПӘНАРАЛЫҚ ТӘСІЛ	70
---	-----------

7-қосымша	73
8-қосымша	85

4-БӨЛІМ.

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ» КОМПОНЕНТІН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНЕ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ПЕДАГОГТЕРГЕ АРНАЛҒАН ҰСЫНЫМДАР.....	86
---	-----------

ҚОРЫТЫНДЫ.....	89
----------------	----

Тұрақты даму негіздерін (*бұдан әрі – ТДН*) орта білім беру мазмұнына және мектеп бағдарламасына енгізу білім алушылардың функционалдық сауаттылығы мен жаһандық құзыреттілігін қалыптастырудағы маңызды қадам болып табылады.

Тұрақты даму мақсаттары теңсіздікті азайту, кедейлікпен күресу, денсаулық сақтауды жақсарту, сапалы білім беру, қоршаған ортаны қорғау, адам құқықтары және басқа аспектілер сияқты тақырыптардың кең ауқымын қамтып, 2030 жылға қарай адамдардың өмірін жақсарту және планетаны сақтау үшін жаһандық іс-қимыл жоспары болып табылады. «Тұрақты даму» компонентін пайдалану және орта білім беру ұйымдарында оқыту процесіне енгізу білім алушылардың жаһандық жауапкершіліктің маңыздылығын түсінуін қалыптастыруға, сондай-ақ сыни ойлауды және белсенді азаматтық ұстанымды дамытуға ықпал етуі мүмкін.

Тұрақты даму тұжырымдамасының негізгі аспектілерін бөліп көрсету қажет: экономикалық даму, әлеуметтік ілгеріліс, қоршаған ортаны сақтау, оның негізінде білім алушылардың жаһандық құзыреттерін қалыптастыру маңызды.

Жаһандық әлемдік және өңірлік мәселелерді түсіну және талдау, тиімді шешімдер табу және кез келген жағдайда жауапкершілікпен әрекет ету қабілетін дамыту білім алушылар болашақ ұрпаққа нұқсан келтірместен, тұрақты экономикалық даму үшін жағдай жасау тақырыптарын енгізу, әлеуметтік ілгеріліс, әлеуметтік әділеттілікті қамтамасыз ету, мүмкіндіктер теңдігі және ресурстарға қол жеткізу, қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды сақтау және биоалуантүрлілік, табиғатқа теріс әсерді азайту және басқаларды мектеп пәндерін оқу барысында енгізуді қарастырады.

Педагогтердің орта білім беру мазмұнына тұрақты даму тұжырымдамасын енгізу мысалдары:

- 1. Экологиялық тақырыптарды оқу бағдарламаларына біріктіру.** Мысалы, климаттың өзгеруінің экожүйеге әсерін және көміртегі ізін азайту жолдарын зерттеу.
- 2. Жобалық қызмет.** Білім алушылардың нақты әлеуметтік және экологиялық міндеттерді шешуге бағытталған жобаларға қатысуы.
- 3. Пікірталастар мен талқылаулар арқылы сыни ойлауды дамыту.** Әлемдік өзекті мәселелерді талқылау және ықтимал шешімдерді іздеу.

Осылайша, тұрақты даму білім алушылардың жаһандық құзыреттіліктерін қалыптастыруға ықпал ететін маңызды тұжырымдама болып табылады.

Тиімді тәжірибелерге оқу процесінде тұрақты даму компонентін біріктіретін оқытудың әртүрлі әдістері, оқушыларды тәжірибелік қызметке тарту (зерттеулер, жобалық қызмет, стартаптар, бизнес-жобалар, еріктілер науқандары және т.б.) және қолайлы білім беру ортасын құру кіреді.

Оқу процесінде ТДБ компонентін тиімді енгізу үшін оқушылардың тұрақты даму бойынша біліміне, білім беру ұйымының ағымдағы қажеттіліктеріне, сондай-ақ білім алушылар мен педагогтердің сұраныстарына талдау жүргізу қажет. Бұл мектеп сабақтарында қандай пәндер бойынша тұрақты дамудың нақты мақсаттарын толықтыруға болатындығын, олардың қайсысы сұранысқа ие екенін және әртүрлі пәндер бойынша сабақ тақырыбының мазмұнымен синхрондалатынын анықтауға көмектеседі.

ТДБ тұжырымдамасының негіздерін мектеп бағдарламасына біріктіру жастардың болашақ жауапты және саналы ұрпағын қалыптастырудағы маңызды қадам болып табылады. Тиімді тәжірибелерге әртүрлі технологиялар, инновациялар, оқыту әдістері, жасанды интеллект мүмкіндіктерін пайдалану, мектеп оқушыларын тәжірибелік іс-шараларға тарту, еріктілік және әлеуметтік жобалар кіреді, ал білім алушыларда қалыптасатын өмірлік дағдылар (тиімді қарым-қатынас жасау, тыңдау және басқаларды сендіру, сыни ойлау, ақпаратты талдау, негізделген шешімдер қабылдау, әлемнің мәдени әртүрлілігін түсіну және қабылдау қабілеті) өзгерістерге сәтті бейімделу және қиындықтарды жеңу үшін қажет болады.

Қазақстан Республикасының Үкіметі 4.7 «Сапалы білім беру» мақсатын қоса алғанда, 2030 жылға дейінгі Тұрақты даму мақсаттарын қолдады және іске асыруға белсенді жәрдемдеседі.

2020 жылғы тамызда экологиялық білім беру кеңесін құру туралы бастама көтерілді, оның мақсаты тұрақты даму мәселелерін оқу бағдарламаларына енгізу болып табылады.

Финляндия Елшілігінің қолдауымен Қазақстанның орта білім беру мазмұнына тұрақты даму мақсаттарын енгізу жөніндегі жобаны іске асыру шеңберінде «Нархоз» Университетінің «Тұрақты Қазақстан» зерттеу институты (SKRI) 2020 жылдан бері ЮНЕСКО және Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен бірлесіп зерттеу жұмысын жүргізді.

Академия 2020 жылы өткізген орта білім берудің қазақстандық стандартының және Үлгілік оқу бағдарламаларының мазмұнын талдау қорытындысы бойынша сондай-ақ **2030 жылға дейінгі кезеңге арналған тұрақты даму тұжырымдамасын, құндылықтарды, күн тәртібіне байланысты тұжырымдамаларды енгізу** бойынша ұсыныстар әзірленді, бұл қазақстандық бағдарламалардың мазмұнындағы өзгерістерге ұзақ мерзімді әсер етуге, соның салдарынан білім берудің тұрақты даму мақсаттарына адалдығын көрсетуге бірегей мүмкіндік берді.

Жоба аясында 15 мектеп пәні бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының мазмұнына талдау жүргізілді, ал тұрақты даму компонентін олардың мазмұнына енгізу бойынша әзірленген ұсыныстар Астана, Алматы, Семей, Қостанай қалаларында қалалық және ауылдық мектептер педагогтерінің қатысуымен өткен оқыту семинарларында талқыланып, түсіндірілді. Сондай-ақ sdglessons.net платформасында педагогтерді әдістемелік қолдау үшін курс әзірленді.

Бірқатар мектеп пәндері бағдарламаларының мазмұнына **өзгерістердің енгізілуіне** байланысты, **ТДБ компонентін ескере отырып**, 5-9 сыныптарға арналған Үлгілік оқу бағдарламаларының мазмұнына толықтырулар енгізілді: **«Қазақ тілі мен әдебиеті», «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзілік тарих»** және басқалар. Осы пәндер бойынша бағдарламаларда оқыту мақсаттарының бірқатар тұжырымдарында тұрақты даму тақырыбы өзектендірілді. Тарихты оқытудың бірқатар мақсаттарының мазмұндық бөлігінде тұрақты даму мәселелеріне, соның ішінде индустрияландыру, инновациялар және инфрақұрылым, теңсіздікті азайту, жауапты тұтыну және өндіріс, тұрақты даму мүддесіндегі әріптестік және басқалар мәселелеріне баса назар аударылды. Қазақ тілі мен қазақ әдебиеті бағдарламасының мазмұнына тұрақты даму компонентін қамтитын мәтіндер мен шығармаларды пайдалану бойынша толықтырулар енгізілді.

2024 жылы ЮНЕСКО-ның Алматыдағы Кластерлік бюросы «Нархоз» Университетінің SKRI-мен бірлесіп ҚР ОАМ Ұлттық білім академиясының басшылары, педагогтері мен қызметкерлерінің қатысуымен «Тұрақты даму мақсаттарын Қазақстандағы ағымдағы және болашақ білім беру реформаларына қалай енгізу керек» атты вебинарын ұйымдастырды, бұл тұрақты даму компонентін ресми білім беру саясатына енгізу жөніндегі ынтымақтастықтың тағы бір ілгерілеуі болды.

2025 жылы Бастауыш және негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының жаңартылуына байланысты Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА орта білім берудің жаңа стандарты мен мектеп пәндері бойынша оқу бағдарламаларының мазмұнының сәйкестігін қамтамасыз ету бойынша жұмысын жалғастыруда.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, өмірдің барлық аспектілерінде түлектердің икемділігін, бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды тану және сақтау, тұрақты дамуға бейілділік қазақстандық орта білім мазмұнында басымдыққа ие болады. Жаңа МЖМБС-ға көшуді дайындау шеңберінде ТДБ компонентін енгізе отырып, оқу бағдарламаларының жаңартылған мазмұны оқытудың тәжірибеге бағдарлануын, жас ұрпақтың қазіргі заман мен инновациялардың сын-тегеуріндеріне бейімделуі мен дайындығын, олардың адамзат өркениетінің жаһандық мәселелерін түсінуін және тиімді шешімдер қабылдауын күшейтуге мүмкіндік береді.

Бұл құралда «Нархоз» Университетінің SKRI ұйымдастырған ТДБ компонентін орта білімге енгізу бойынша семинарлар мен тренингтер шеңберінде оқытудан өткен педагогтердің әзірлемелері жинақталған. Төменде сипатталған тәжірибелер «Тұрақты даму» компонентін тікелей және жанама интеграциялау тәсілдерін ұсынады.

Тұрақты даму компонентін оқу процесіне жанама енгізу мүмкіндіктерін пайдалану бойынша педагогтің құзыреттілігі өте маңызды, өйткені ол білім беру үдерісіндегі 17 тұрақты дамудың мақсатын барынша қамтуға, тұрақты даму тақырыбын 1-ден 11-сыныпқа дейінгі барлық оқу пәндері бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарларына «Біртұтас тәрбие» бағдарламасын жүзеге асыру аясындағы тәрбие үдерісіне енгізуге, сондай-ақ «Жаһандық құзыреттілік» және курсы бойынша сабақтарды әзірлеуге мүмкіндік береді.

Тұрақты дамуды қоса алғанда сабақтардың әзірлемелерін мектептердің 47 ден астам педагогтері ұсынды.

Абай облысының, Қостанай облысының білім беру ұйымдарының басшылары мен педагогтеріне еліміздің білім беру ұйымдарында тұрақты дамуды ілгерілету бойынша табысты тәжірибелер әзірлегені және тиімді жұмысы үшін алғыс білдіреміз.

«Тұрақты Қазақстан» зерттеу институтының директоры, «МЖМБС мазмұнына ТДБ компонентін енгізу» негіздемелік бағдарламасының жетекшісі Брендан Дюпрейге, ҚР орта мектебінің Үлгілік оқу бағдарламаларының (1-11 сыныптар) жетекшісі және «Қазақстандағы тұрақты даму мүддесінде білім берудің институционалдық тәсілі» жобасының жетекшісі Бондаренко Оленаға, «Қазақстандағы тұрақты даму мүддесінде білім берудің институционалдық тәсілі» жобасының жетекшісіне құралды дайындауға көмек көрсеткені үшін алғыс білдіреміз. ҚР-дағы Финляндия елшілігінің қолдауы аясында тұрақты даму бойынша педагогтердің табысты тәжірибелері ұсынылды.

Құралда ұсынылған материал педагогтерге, әдіскерлерге, сынып жетекшілеріне пайдалы болады.

1-БӨЛІМ.

ОҚУ ПРОЦЕСІНЕ ТҰРАҚТЫ ДАМУ КОМПОНЕНТІН ЕНГІЗУДІҢ СӘТТІ ТӘЖІРИБЕЛЕРІ

Тұрақты даму компонентін әртүрлі
әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып,
әр мектеп пәніне енгізуге болады.

ТДБ компонентін оқу процесіне келесідей енгізуге болады:

1. ТДБ қағидаттарына негізделген оқу бағдарламаларын құру және тұрақты дамуды интеграциялай отырып, оқыту процесін жетілдіру.

2. Тұрақты даму тақырыптарын (қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағыттағы пәндер, тілдік пәндер) қамтитын оқу пәндері бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарларын әзірлеу.

3. Климаттың өзгеруі, биоәртүрлілікті сақтау, әлеуметтік әділеттілік, теңдік және т.б. сияқты тұрақты даму мәселелерін қамтитын элективті курстарды немесе оқу модульдерін енгізу.

4. Жобалық қызмет. Тұрақты даму, экологиялық мәселелер, әлеуметтік жауапкершілік (энергия үнемдеу, теңсіздікті азайту, жауапты тұтыну және өндіріс, мектеп аумағында жасыл аймақтарды жоспарлау және құру мәселелері бойынша және т.б.) тақырыптарымен байланысты мектеп жобаларын ұйымдастыру.

5. Табиғатта (экотроптар, жорықтар мен экспедициялар, оқушыларға табиғи процестерді тікелей бақылауға және қоршаған ортаға қамқорлық жасауды үйренуге мүмкіндік береді), мұражайларда (адам құқықтарын, теңсіздік мәселелері мен мәдени әртүрлілікті, өркениеттердің дамуын, индустрияландыру мен урбанизация процесін, гендерлік және әлеуметтік мәселелерді талқылау) сабақтар өткізу.

6. Тұрақты даму тақырыптары бойынша мектеп ұжымдық және жеке зерттеулер жүргізу.

Қазақстандық педагогтердің түрлі оқу пәндері бойынша оқу процесінде тұрақты даму компонентін енгізу бойынша үздік тәжірибелерін қарастырамыз. Сонымен, экологиялық зерттеулерді қосу және жаратылыстану, география, биология сабақтарында, тіл пәндері бойынша жобаларды іске асыру жақсы тәжірибеге айналды, себебі білім алушылар жергілікті экожүйенің жай-күйін өз бетінше зерттейді, су ресурстарының, мектептің жанындағы орман аймағының жай-күйін зерттейді. Білім алушылар деректерді жинайды, суға, топыраққа талдау жүргізеді, өсімдіктер мен жануарлардың түрлерін анықтайды, ластану деңгейін бағалайды. Жиналған мәліметтер негізінде олар экологиялық жағдайды жақсарту бойынша ұсыныстар әзірлейді ([1-қосымша](#)).

Адам іс-әрекеті мен адамзаттың жаһандық мәселелері, табиғат жағдайы, климаттық өзгерістерді зерттеу, қоршаған ортаға жауапкершілікті тәрбиелеу арасындағы байланысты түсінуді қалыптастыру келесі пәндер бойынша сабақтардың дамуында көрінеді: «География», «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзілік тарих», «Дүниетану» және т.б.

Осылайша, «География» пәнін оқу кезінде педагог климаттың өзгеруіне байланысты мәселелерді талқылауды ұйымдастырады. Білім алушылар жаһандық жылынудың себептері мен салдарын зерттейді, әртүрлі елдердегі бейімделу шараларының мысалдарын қарастырады, қосымша педагог парниктік газдар шығарындыларын азайтуға және мектептің энергия тиімділігін арттыруға бағытталған жобалармен жұмыс жүргізуді ұсынады. Мұндай тәжірибе білім алушылардың сыни ойлауын,

әртүрлі өмірлік жағдайларда шешім қабылдауға, экологияның аймақтық және елдік мәселелерін шешуге бағытталған құзыреттіліктерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Білім алушылардың климаттың өзгеруі мәселесінің ғаламдығын түсінуі, талдау қабілеттерін дамыту, жағымсыз әсерлерді азайту үшін шешімдер іздеуді ынталандыру осындай сабақтарды өткізу барысында оқытудың маңызды нәтижелері болып табылады (2-қосымша).

Тарих бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарларын әзірлеу кезінде педагогтің әлеуметтік жобаларды іске асыру сабақ жоспарына қосуы табысты тәжірибе болды. Осылайша, педагог білім алушыларға сабақ тақырыбын оқумен қатар, жергілікті, өңірлік мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік жобалар әзірлеуді ұсынады. Мысалы, Қазақстан тарихы бойынша сабақты әзірлеуге аз қамтылған отбасыларды қолдау, қайырымдылық акцияларын ұйымдастыру және қарт адамдарға көмек көрсету жөніндегі жобаны іске асыру кіреді.

Нақты тарихи кезеңдердегі әлеуметтік теңсіздік мәселесін зерттеу, қоғамдағы теңсіздікті азайтудың салдары мен мүмкіндіктерін талқылау, тарихтың әртүрлі кезеңдеріне тән аштық пен кедейлік мәселелерін шешу бойынша ұсыныстар сабақ барысында әлеуметтік жауапкершілікті тәрбиелеуге, білім алушылардың белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыруға бағытталған. Сонымен қатар, білім алушылар жобалық жұмысты орындай отырып, жоспарлауды, күш-жігерді үйлестіруді және өз қызметінің нәтижелерін бағалауды үйренеді (3-қосымша).

Педагогтер келесі пәндер бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарларын әзірлеуге енгізілген өзекті тақырып: «Дүниежүзілік тарих», «Қазақстан тарихы», «География», «Дүниетану», «Жаратылыстану», өркениетті әлемде тиімді, өзара тиімді және бейбіт болуы керек мәдениетаралық өзара іс-қимыл болып табылады.

Мәдениеттер арасындағы өзара іс-қимыл оқу процесінде зерттеледі және мәдени бірегейлікті қалыптастыру, өз мәдениетін дамыту және басқа мәдениеттердің құндылықтарын тану мәселелерін көтереді.

Мысалы, 6-сынып оқушыларына арналған тарих бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарын әзірлеуге тұрақты дамудың нақты мақсаттарына («Кедейлікті жою», «Лайықты жұмыс және экономикалық өсу», «Тұрақты даму мүддесіндегі әріптестік») қатысты сюжеттер мен мәселелер енгізілген.

Педагогтің мәдениетаралық қарым-қатынас мәселесін, оның стереотиптерін көтеріп, оқушылардың бірнеше тобына жобалық жұмыс жасауды ұсынуы ерекше маңызды. Мұндай жұмыс білім алушылардың өзіндік бірегейлігі мен мәдениеттердің алуан түрлілігі туралы түсінігін қалыптастыруға, мәдениетаралық қарым-қатынасты, достық қарым-қатынасты дамытуға бағытталған. Білім алушыларға тапсырма берілді – мәдениетаралық өзара іс-қимыл мәселесі бойынша ақпаратты талдауды дайындау, негізгі ережелерді дайындау және қорытынды жасау, сондай-ақ өз жобасын ресімдеу.

Педагогтердің көптеген әзірлемелері тұрақты даму қағидатына сәйкес келетін немесе тұрақты дамудың бір немесе бірнеше салаларымен байланысты оқыту мақсаттарын анықтайды: экономикалық, әлеуметтік және экологиялық аспектілер. Мысалы, биология, география, тарих бойынша оқыту мақсаттары білім алушыларда табиғи ресурстарды сақтаудың маңыздылығын түсінуді қалыптастыруға немесе адам мінез-құлқының қоршаған ортаға әсеріне қатысты сыни ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған. Педагогтердің мұндай әзірлемелерінің артықшылығы тұрақты дамудың әртүрлі пәндермен байланысын көрсететін пәнаралық байланыстарды қамтамасыз ету болды (4-қосымша).

Тұрақты даму компонентін қамтитын педагогтердің қызықты әзірлемелерін мектепте 5-11 сынып оқушылары үшін міндетті курс ретінде жүргізілетін «Жаһандық

құзыреттілік» курсы бойынша сабақтарды әзірлеу деп атауға болады. Курстың мазмұны мыналарды қамтитын жаһандық құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған:

- **экологиялық ойлау:** адам мен табиғат арасындағы қарым-қатынасты түсіну, қоршаған ортаға өз әрекеттерінің салдарын түсіну;
- **мәдени хабардарлық:** мәдени әртүрлілікті құрметтеу, көпұлтты топтарда жұмыс істей білу;
- **азаматтық ұстаным:** жергілікті, ұлттық және жаһандық бастамаларға белсенді қатысу.

«Жаһандық құзыреттілік» курсы бойынша оқытудың тиімділігін мазмұнның тәжірибелік бағытында байқауға болады. Білім алушыларға алған білімдерін нақты жағдайда тәжірибеле қолдануға мүмкіндік беретін тәжірибелік тапсырмаларды қосу (ауаның немесе судың ластану деңгейін анықтау бойынша эксперимент, мектепте энергия үнемдеу бойынша жоспар әзірлеу, жергілікті қоғамдастық үшін экожоба құру, қауіпсіздік жоспарын жасау, салауатты өмір салты отрядтарын қалыптастыру, тұрақты даму бағыттары бойынша стартаптарды әзірлеу).

Педагогтер өз әзірлемелерінде білім алушылардың назарын климаттың өзгеруі, қалдықтарды кәдеге жарату, биоәртүрлілікті сақтау, әлеуметтік әділеттілік сияқты тұрақты дамудың өзекті мәселелеріне аударады, білім алушыларды қоғамның, өңірлердің, елдердің және бүкіл әлемнің дамуына әсер ететін мәселелер туралы өз пікірлерін білдіруге, сондай-ақ оларды шешуге өз үлестерін қосуға талпындырады.

Орта білім беру мазмұнына ТДБ енгізу бойынша педагогтердің тағы бір табысты тәжірибесі – оқу процесін қолдау үшін жасанды интеллект пен цифрлық технологияларды қолдана отырып сабақ әзірлеу («SDG Academy», «World's Largest Lesson» және т.б. цифрлық білім беру платформалары, олар тұрақты даму тақырыбы бойынша білім беру материалдары мен интерактивті жаттығуларды, қосымшаларды, бейнематериалдарды, жасанды интеллектпен чат-боттарды, электрондық оқулықтарды, виртуалды сыныптарды және оқушылар тұрақты даму саласында идеялар мен тәжірибе алмасатын қауымдастықтарды ұсынады).

Осылайша, сабақтарда тұрақты даму мақсаттарын пайдалану білім алуға ғана емес, сонымен бірге оқушылардың өздері өмір сүретін әлемге саналы көзқарасын қалыптастыруға және оны жақсарту үшін әрекет етуге дайын болуға ықпал етеді.

Педагогтердің дамуындағы сәтті тәжірибелер ретінде мыналарды атап өтуге болады:

- басқа тұрақты даму ұйымдарымен (жергілікті экологиялық ұйымдармен, кәсіпорындармен және қоғамдық қозғалыстармен) ынтымақтастық жасау;
- дәрістер, мастер-класстар және экскурсиялар өткізу үшін спикерлерді, сарапшыларды шақыру;
- тек академиялық жетістіктерді ғана емес, сонымен қатар білім алушылардың жеке қасиеттерін (жауапкершілік, бастамашылық, ынтымақтастыққа дайындық және т.б.) ескеретін бағалау жүйесін әзірлеу. Оқушыларды өз жетістіктерін өз бетінше бағалауға және одан әрі даму аймақтарын анықтауға үйрету мақсатында, өзін-өзі бағалау элементтері де қолданылады.

Тұрақты даму компонентін пайдалана отырып, «Жаһандық құзыреттіліктер» курсы бойынша пәндер мен сабақтар бойынша ұсынылған әзірлемелер қысқа мерзімді жоспарларды әзірлеуге шығармашылықпен қарауды және педагогтің эксперимент жасауға дайындығын, оқушыларды педагог пен білім алушылардың бірлескен жұмысына белсенді тартуды, адамзат өркениетінің жаһандық мәселелеріне сыни, креативті және жауапты көзқарасқа баса назар аударуды көрсетті. Сабақтарды дамытудың бұл тәсілі педагогтерге тұрақты даму компонентін енгізе отырып, авторлық қызықты және пайдалы әзірлемелер жасауға мүмкіндік берді ([5-қосымша](#)).

Математика пәні мұғалімінің дамуы тұрақты даму мақсаттарына жету үшін қажетті есептеулермен байланысты тұрақты даму мәселелерін шешуді қамтиды. Мысалы, ресурстарды пайдалануды оңтайландыру міндеттері, өмір сүру сапасын жақсарту көрсеткіштері, жаңартылатын көздерді пайдалану кезінде энергияны үнемдеу есептеулері, қалалардың өсу динамикасын модельдеу, урбанизация процесі, ауаның ластануы, климаттың өзгеруі және т.б.

Мұндай сабақтар білім алушыларға математикалық білімді нақты өмірде қолдануға, логикалық ойлауды дамытуға, теория мен тәжірибенің байланысын нығайтуға мүмкіндік береді.

6-сыныпта әдебиет сабағын әзірлеу қызықты тәжірибе болды, онда оқушылар тұрақты даму тұрғысынан әдеби шығармаларға талдау жасады. Бағдарлама бойынша жұмысты таңдау, мазмұнын талдау және тұрақты даму мәселелерін талқылау авторлық позицияны ғана емес, сонымен бірге өз позициясын да көрсетуге мүмкіндік берді ([6-қосымша](#)).

VI-бөлім: Су – өмір көзі

Сынып: 8

Сабақтың тақырыбы:
Қазақстан су айдындары

**Оқу
бағдарламасына
сәйкес оқыту
мақсаттары**

8.1.5.1. Тыңдалған мәтіннің үзіндісі бойынша мазмұнды болжау.

8.3.3.1. Идеяларды, түсініктемелерді, болжамдарды ұсынуға және сұрақтардың әртүрлі түрлеріне жауап беруге мүмкіндік беретін мәтін бойынша мәселелік сұрақтарды тұжырымдау.

Мәтіннің негізгі идеясын анықтау, авторлық позицияны анықтау, оның өзектілігін анықтау.

Жергілікті экожүйенің, су ресурстарының жай-күйіне зерттеу жүргізу.

Оқу мақсаттары

Әртүрлі көздерден қажетті ақпаратты алу, оның өзектілігін, сенімділігін, пайдалылығы мен құндылығын анықтау.

**Құндылықтарға
баулу**

Қоршаған әлемге, жерге, жануарларға деген сүйіспеншілік құндылықтарына баулу. Туған өлкенің табиғи бұрыштарына мұқият болу. Адамгершілік құндылықтарға баулу: жақсылық, бақыт, адам бостандығы

**Тұрақты даму
мақсаттары**

1. Салауатты өмір салты және әл-ауқат
2. Таза су және санитарлық тазалық
3. Жауапты тұтыну және өндіріс
4. Теңіз экожүйелерін сақтау

Критерийлер

Көркем мәтіндер негізінде судың «сиқырлы» қасиеттерін анықтау; семантикалық бөліктерге бөлу, қорытынды жасау.

САБАҚ КЕЗЕҢІ/ УАҚЫТЫ	ПЕДАГОГТИҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ	ОҚУШЫЛАРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Сабақтың басталуы	I. Ұйымдастырушылық сәт. Балалар енді біз бәріміз ойланайық. Адамға қалыпты өмір сүру үшін не қажет? Ауа өмірлік маңызды фактор болып табылады. Ауасыз адам бірнеше минут қана өмір сүре алады. Ауаны адамның мәңгілік серігі деп атауға болады. Ал ағзаның қалыпты жұмыс істеуі үшін адамға тамақ қажет. Жарық және ауа – негізгі энергия тасымалдаушылары. Дені сау болу үшін адам жаттығу жасауы керек. Қозғалыс адам өмірінің негізгі факторларына да қатысты. Тағы не нәрсесіз адам өмір сүре алмайды деп ойлайсыздар? Денсаулықтың бес негізгі құрылысшысы: бұл ауа, күн сәулесі, тамақ, жаттығу, су.	Оқушылар сабақ тақырыбын анықтайды. Сұрақтарға жауап береді, судың қасиеттері туралы әңгімелейді. Презентацияны қарап, сұрақтарға жауап береді. Салауатты өмір салты мен санитария, судың адам өміріндегі басты рөлі туралы қорытынды жасайды. Сұрақтарға жауап береді, ұсыныстар жасайды.	 <i>Дескрипторлар:</i> Білім алушылардың жауаптары	Орыс тілі мен әдебиеті. Оқыту тілі орыс тілі емес жалпы білім беретін мектептің 8-сыныбына арналған оқулық. \ Б.Х.Исмагулова. Ф.Т.Саметова \ Арман-ПВ «Салауатты өмір салты» бейнеролигі Су көздерінің рөлі туралы бейнені қарау
Сабақ тақырыбын болжау	Қандай қорытынды жасай аламыз? Бүгін біз сабақта не туралы сөйлесетін боламыз? Сабақтың эпиграфы сізге қандай ой келтіреді? <i>(Сабақтың тақырыбын ойлап табады)</i> Сіздер мен біздер «Су – өмір көзі» бөлімін бастаймыз. Су мәселелері өте өзекті. Су – өмір көзі және адамның ең құнды байлығының бірі. Қалыпты өмір ғана емес, адамзаттың өмір сүруі де суға байланысты. Өйткені, ежелгі заманнан бері адамдар өзендер мен көлдердің жағасында тұрып, үйлерін суға мүмкіндігінше жақын салуға тырысқаны кездейсоқ емес.			

САБАҚ КЕЗЕҢІ/ УАҚЫТЫ	ПЕДАГОГТИҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ	ОҚУШЫЛАРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
«Бос микрофон» стратегиясы	II. Білімді өзектендіру. 1. Су туралы мақал-мәтелдер. 2. Жетекші тапсырма (<i>Оқушыларға Шығыс Қазақстан облысының өзендері мен көлдері туралы материал дайындау тапсырылды</i>). Өңірлік компонентті қолдану. Абай облысының өзендері мен көлдері. 3. Алдыңғы тапсырма бойынша оқушылардың жауаптары. 4. Жауапты тұтыну және өндіріс III. Жаңа материалды зерттеу. «Алакөл» мәтінімен жұмыс жасау (<i>Мәтінді оқиды, белгілі көздерден алған білімін толықтырады, сұрақтарға жауап береді, презентациялар жасайды</i>) 1. топ Географтар 2. топ Тарихшылар 3. топ Химиктер 4. топ Әдебиетшілер	Абай облысының өзендері мен көлдері туралы әңгімелейді. «Алакөл» көлінің емдік қасиеттеріне егжей-тегжейлі тоқталады Зерттеу жүргізу (презентациялар жасайды, оны қорғайды)	ЖБ қабылдау «Ауызша пікір» Өзара бағалау Дене шынықтыру минуты	Білім алушылар деректерді жинайды, суға, топыраққа талдау жүргізеді, өсімдіктер мен жануарлардың түрлерін анықтайды, ластану деңгейін бағалайды. Жиналған мәліметтер негізінде экологиялық жағдайды жақсарту бойынша ұсыныстар жасалады
Шағын зерттеу және жобаларды қорғау	1-топ «Географтар» оқылған мәтінге сәйкес қорытынды жасайды, пайымдайды, идеяларды географиялық тұрғыдан ұсынады. 2-топ «Тарихшылар» проблемалық мәселелерді тұжырымдайды және идеяларды тарихи тұрғыдан ұсынады. 3-топ «Химиктер» «Алакөл» көлінің химиялық құрамын айқындайды және көзқарасын тұжырымдайды. 4-топ «Әдебиетшілер» мәтіннің негізгі идеясын анықтайды және көлге сипаттама береді. Су теңгерімін, фауна мен флораны, өлке экологиясын сақтау бойынша шешімдерді бірлесіп ұсынады			

САБАҚ КЕЗЕҢІ/ УАҚЫТЫ	ПЕДАГОГТИҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ	ОҚУШЫЛАРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
«Сөйлем-дерді аяқта», «Су ресур-старын сақтауды шешу жолдарын дайында» жаттығула-ры	IV. Зерттелген материалды бекіту. Оқу Мақал-мәтелдерді оқып, олардың мағынасын түсіндіреді. Су туралы мақал-мәтелдердің мысалдарын орыс және қазақ тілдерінде келтіреді.	Қорытынды жасайды, өз көзқарасын білдіреді. Адам су ресурстарына ұқыпты қарау, суды үнемдеу, бағалау және қорғау керек деген қорытынды жасайды.	<i>Дескрипторлар:</i> Су ресурстарын сақтау бойынша халыққа үндеу дайындайды Табиғатқа ұқыпты қарау туралы қазақ тіліндегі мақал-мәтелдер табады	
Сабақтың соңы 5 мин.	Бағалау парақтарын толтыру 1. Бір сөзбен (зат есіммен) бүгінгі сабақтың тақырыбын білдіреді. 2. Оған синквейн жасайды Үй тапсырмасы. «Біздің өміріміздегі судың рөлі қандай» деген ауызша сөз дайындау. Рефлексия «Телеграмма» стратегиясы Сабақта түсінген ең маңызды нәрсені партадағы көршісіне тілектермен қысқаша жазып, оған жеделхат жіберу.	Бағалау парақтарын толтырады Сабақтан кейін олардың жағдайын білдіреді.		10-жаттығу, 152-бет Стикер, плакат

Саралау

Оқушыларға қалай қолдау көрсетуді жоспарлап отырсыз?

- Білім алушыларға экологиялық мәселелер туралы әртүрлі қиындық деңгейлерін оқуға арналған мәтіндерді ұсынуға болады
- Жоғары қарқынмен жұмыс істейтін білім алушыларға туған өлкенің табиғатына ұқыпты қарау мәселесін анықтау және шешу үшін қосымша тапсырмалар ұсынуға болады

Бағалау

Білім алушылардың алған білімін қалай көруді жоспарлап отырсыз?

«2 жұлдыз және 1 тілек» қабылдауды жүзеге асыру барысында педагогтің бақылауы.

«Бас бармақ» стратегиясы бойынша өзара бағалау.

Нұсқалар бойынша сараланған тапсырманы орындағаннан кейін (мәтінді оқу және талдау) педагог орындалған жұмыстарды дескрипторлар негізінде бағалайды

Пәнаралық байланыстар

АКТ-құзыреттілігі СанҚЖЕ сақтау

Дене шывнықтыру минуты

Құндылықтармен байланыс.

*Біз омыртқаны тексердік
Иық жауырындарын біріктірдік
Өкше басып жүреміз
Табанды басып жүреміз*

Рефлексия

Сабақтың мақсаттары/оқу мақсаттары шынайы болды ма? Оқушылар бүгін не үйренді? Сыныпта қандай атмосфера болды? Мен жүргізген саралау жұмыс істеді ме? Мен мерзімге сәйкес келдім бе? Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды және неге?

Бұл бөлімді сабақ туралы ойлау үшін пайдаланыңыз. Сол жақ бағаннан сабақ туралы ең маңызды сұрақтарға жауап беріңіз.

Жалпы бағалау

Сабақтың қандай екі аспектісі
жақсы өтті (оқыту туралы
да, білім беру туралы да
ойланыңыз)?

1:

2:

Сабақты жақсартуға не ықпал
етуі мүмкін (оқыту туралы
да, білім беру туралы да
ойланыңыз)?

1:

2:

Сабақ барысында мен
сынып туралы немесе жеке
оқушылардың жетістіктері/
қиындықтары туралы не
білдім, келесі сабақтарда
не нәрсеге назар аударуым
керек?

БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙІ

ДЕСКРИПТОРЛАР

Өз пікірін айта және
дәлелдей білу

Қосымша ақпарат көздерін пайдалана отырып,
экология, құрлық және су экожүйелерін сақтау
мәселелерін зерттейді

Оқылған мәтіндерге шолу жасайды

Оқу нәтижелері бойынша қорытынды жасайды

Сауаттылықтың жақсы деңгейін көрсетеді

Узбекова Маржангуль Касымбаевна

Абай облысы Семей қаласы №19 жалпы орта білім беретін мектеп

Қысқа мерзімді жоспар. Қазақ тілі

Бөлім:

Ауа райы және
климаттық өзгерістер

Сынып: 7**Сабақтың тақырыбы:**

**Климаттық өзгерістердің
зардаптары**

**Оқу
бағдарламасына
сәйкес оқу
мақсаттары**

7.2.5.1 мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру
7.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша тірек
сөздер мен сөз тіркестерін синонимдік қатармен ауыстыра
отырып, климаттың өзгеруіне қатысты жасалатын
іс-ірекеттер жайлы жинақы мәтін жазу

Сабақ мақсаты

Климаттық өзгерістердің зардаптары жайлы проблемалық
сұрақтар құрастырады;
Жинақталған материалдар негізінде климаттың өзгеруіне
қатысты жасалатын іс-ірекеттер жайлы жинақы мәтін жазады;

**Тұрақты даму
бағдарламасының
оқу мақсаттарына
сәйкес келетін
мақсаттары**

13. Климаттың өзгеруіне қатысты жасалатын іс-әрекеттер –
тікелей мақсат
12. Жауапты тұтыну және өндіріс
15. Құрлық экожүйелерін сақтау –жанама мақсаттар

**Бағалау
критерийлері:**

- Өз ойын толық, сауатты жеткізеді;
- Жинақы мәтін жаза алады

**Құндылықтарды
дарыту**

Өзінің туған жеріне деген құрмет
Табиғатты қорғау, аялау

**Пәнаралық
байланыстар:**

Жаратылыстану, әдебиет, география

Ресурстар:

Оқулық, суреттер, кері байланыс үшін ұялы телефон, стикерлер.

Әдіс-тәсілдер:

Сұрақ-жауап, әңгімелеу, түсіндіру, ойын, көрнекілік. Рефлексия.

Алдыңғы оқу:

Климат пен табиғат

Сабақтың басы**Психологиялық ахуал**

Сәлемдесу. Оқушылардың қызығушылығын ояту, сабаққа назарларын аудару, көңіл күйлерін көтеру үшін **«Мейірімді болса жүрек, орындалар тілек»** атты психологиялық ахуал өткізу, яғни сабақты бастамас бұрын ынтымақтастық орта қалыптастыру.

QR код арқылы шыққан суреттерді қатыстырып, бір-біріне жылы лебіз,тілек айту;(күн,гүл,кітап,қолшатыр)

Қызығушылықты ояту

Тақырыпқа қатысты суреттер арқылы тақырыпты болжау «Миға шабуыл» әдісі арқылы өткен тақырыпты пысықтау;

Ол үшін «Wordwall» платформасындағы ойындарды қолданамын
Қ.Б. «Мадақтау білезігі» әдісі

«Wordwall»
платформасы

Сабақтың ортасы:

Мағынаны тану

1-тапсырма

Тыңдалым тапсырмасы
Бейнематериалды тыңдап, көтерілген мәселе бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру

Дескриптор:

Бейнематериалды тыңдайды
Проблемалық сұрақтар құрастырады

www.azattyq.org/a/world_climate_change/28870133.html

2-тапсырма

Оқылым мәтінін оқып , тірек сөздерді теріп жазыңдар
14-бет 5-тапсырма

Дескриптор:

Мәтінді мұқият оқиды
Тірек сөздерді теріп жазады
Қ.Б. «Смайлик» әдісі

Қазақ тілі оқулығы

3-тапсырма

Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша «Климаттың өзгеруіне қандай жағдайлар әсер етеді деп ойлайсың ?» тақырыбында жинақы мәтін жазу

Дескриптор :

Оқылым және тыңдалым материалдарын пайдаланып, жинақы мәтін жазады

Сабақтың соңы: *Whatsapp* желісі арқылы сауал жүргізу Ұялы телефон

- Рефлексия
1. Сабақ түсінікті болды ма?
 - Иә, түсінікті болды
 - Түсінікті,бірақ сұрақтарым бар
 2. Сабақта алған мәліметтер өмірде қажет болады деп ойлайсың ба?
 - Әрине, қажет болады
 - Білмеймін,ол туралы ойламадым
 - Жоқ, қажет болмайды
 3. Табиғатты ластамау, оны қорғау, аялау адамзат үшін маңызды екенін түсіндің бе?
 - Иә, түсіндім
 - Ой салды

Үйге тапсырма «Климаттық өзгерістердің басты себептері» тақырыбында ой-толғау жаз. Сөз саны 100-120

САРАЛАУ

БАҒАЛАУ

ДЕНСАУЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗДІК

Сабақ мақсаттары

Оқыту мақсаттары шынайы болды ма?

Бүгін оқушылар нені үйренді?

Оқыту ортасы қандай болды?

Менің бөліп оқытқаным өз мөнінде жүзеге асты ма?

Мен өз уақытымды ұтымды пайдалана алдым ба?

Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және неліктен?

Егер осы сабақты қайталап өткізсем нені өзгертер едім?

Тақырыптың өмірмен байланысы болды ма?

Төменде берілген бос орынды өз сабағыңызға рефлексия жүргізу үшін пайдаланыңыз. Сабағыңызға қатысты деген сол жақта келтірілген сұрақтарға жауап беріңіз.

Қысқа мерзімді жоспар. Дүниежүзі тарихы

Бөлім: 2-бөлім. Бірінші дүниежүзілік соғыс: себептері мен салдары

Сынып: 9

Сабақтың тақырыбы:

Бірінші дүниежүзілік соғыстың себептері қандай?

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:

8.3.2.1 Бірінші дүниежүзілік соғыстың алғышарттары мен себептерін айқындау;

ТДБ компоненті

- 1. Аштықпен күрес** (Бірінші дүниежүзілік соғыс үлкен мәселе. Әлемдегі миллиондаған адамдарды кедейлік пен аштыққа душар етті)
- 2. Бейбітшілік, әділеттілік және тиімді институттар** (соғыс кезінде адам құқықтарының бұзылғанын түсінеді, тұрақты даму үшін бейбітсүйгіш және әділетті қоғам құруға қамтамасыз ету және барлық деңгейлерде тиімділікке, жауапкершілікке баулу)
- 3. Тұрақты даму мүддесіндегі серіктестік.** (Тұрақты даму экономикалық өсу, әлеуметтік әділеттілік және қоршаған ортаны қорғау арасындағы тепе-теңдікке ұмтылады. тұрақты даму мақсаттарын және олардың кедейлікпен, теңсіздікпен күрестегі маңыздылығын түсінеді.).

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТЫ	ПЕДАГОГТЫҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Ұйымдастыру	Ұйымдастыру. Сәлемдесу. Оқушыларды түгендеу.			
Өзін өзі тексеру	Үй тапсырмасын тексеру	Оқушылар өз ойларын ортаға салады	Мадақтау	
Өткен білімді еске түсіру	Ой шақыру: Бірінші дүниежүзілік соғысқа не себеп болуы мүмкін? Оқушыларды сабақтың тақырыбы және мақсатымен таныстыру Тақырыпқа қатысты бейнероликті көру https://youtu.be/vNbtK2ua0Z4 Германия дүниежүзін отарлық бөлісуде өзін шет қалғандай сезініп, біресе Ұлыбританиямен Францияға қарсы одақ құруға ұмтылса, біресе басқа елдермен Ұлыбританияны континенттік оқшаулап тастауға тырысты және ол осы әрекеттерін бір мезгілде қатар жүргізді. Бірақ Англия француздармен жақсы қарым қатынас орнатты, ал француздардың мүдделеріне ресей де қосылды. Нәтижесінде Еуропаның ортасында тұйықта қалған Германия үшін Австро Венгрия және Италиямен одақтасудан басқа таңдау қалмады. Осылайша үштік одақ дүниеге келді. Кейінірек оны Төрттік одақ деп те атаған болатын. XX ғасырдың басында халықаралық қатынастар жүйесі шиеленісе бастады. Халықаралық сахнада Біріккен Германия және Италия сияқты жаңа қуатты күштер пайда болды. Олардың Англиямен, Франциямен, Ресеймен, Австро Венгриямен және басқа да империалистік мемлекеттермен қақтығысқа келуі сөзсіз еді. XIX ғасырдың аяғы XX ғасырдың басында алғашқы империялистер арасындағы қақтығыстар болашақ дүниежүзілік соғыстың бастамасы болған еді.	Оқушылар жауаптары арқылы жаңа тақырыпқа көшу		

1 – тапсырма. Кестені толтырыңыз.

Үштік одақ елдері	Құрылған жылы	Антанта елдері	Құрылған жылы

Жаңа білім

2-тапсырма. Оқиғалар мен жылдарды сәйкестендір.

Жаңа тақырыпты тәжірибе арқылы меңгереді

Бағалау критерийлерін ұсыну

	Ағылшын-бур соғысында бурлар жеңіліс тапты	А	1913 ж
	Соғыстың қызып тұрған шағында, рейхстаг теңіздегі қарулануды күшейтудің жаңа бағдарламасын бекітті	Ә	1900 ж маусым
	Орыс жапон соғысы	В	1907 ж
	Үштік келісім Антанта құрылды	С	1899-1902 жж
	Лондонда Балқан түбегінің саяси шегараларын айқындау туралы келісімге қол қойылды.	Д	1904-1905 жж

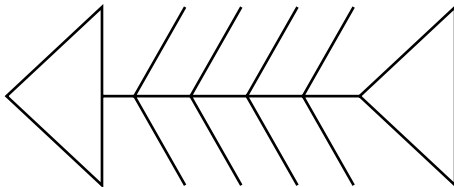
1-С. 2-Ә. 3-Д. 4-В. 5-А.

Дескриптор:

Білім алушы

- Берілген оқиғалар мен жылдарды сәйкестендіреді.
- Оқиғалардың уақытын біледі.

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТЫ	ПЕДАГОГТЫҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
	3-тапсырма. <i>Берілген сұрақтардың дұрыс жауабын таңдаңыз.</i> 1. Төрт жылдан астам уақытқа созылған бірінші дүниежүзілік соғысқа қанша ел қатысты? А.40 В.39 С.38 Д.41 2. Германия мен Үштік одаққа қарсы құрылған одақ қалай аталды? А. Төрттік одақ В. Антанта С. Бестік Одақ Д. Еуропа Одағы 3. Неміс әскерлерінің «Шлиффен жоспары» бойынша Бельгия арқылы Франция жеріне қашан басып кірді? А. 1914 жылы қыркүйекте В. 1914 жылы қазанда С. 1914 жылы сәуірде Д. 1914 жылы тамызда 1-С. 2-А. 3-Д.	Жаңа тақырыпты тест арқылы меңгереді	Бағалау критерийлерін ұсыну	

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТЫ	ПЕДАГОГТЫҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
	4-тапсырма. Фиш боун әдісі Бірінші дүниежүзілік соғыстың алғышарттары мен себептерін талдайды. <i>Басы</i> – неліктен XX ғасырдың басында ірі капиталистік елдердің арасында саяси қайшылықтар туындады? <i>Сүйектері</i> – бірінші дүниежүзілік соғыстың алғышарттары мен себептерін, мақсатын анықта. <i>Құйрығы</i> – қорытынды жаса. 	Оқушылар өз жұмыстарының қорытындыларын сынып алдында қорғайды.	Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап, кері байланыс беріп отырады	
Бекіту	Сабақты қорытындылау мына видеоны көруге ұсынамын https://youtu.be/vNbtK2ua0Z4 Үйге тапсырма § 5	Сабақтың тақырыбын қорытындылау		
Кері байланыс	«Плюс, минус, қызықты» «Плюс» – оң әсер еткен фактілерді, алған, білімдері жайлы жазады. «Минус» – “қолымнан келмей жатыр” немесе “түсініксіз болып тұр” деген ойларын жазады. «Қызықты»- деген бағанға өздеріне не қызықты болды соны жазады, немесе не жайында көбірек білді, соны жазады.	Тақырып бойынша не білетінін, не білгісі келетінін, не білгенін жазады	Оқушылар бағалау критерийлерімен өз деңгейлерін бағалайды	Дәптер

Қысқа мерзімді (сабақ) жоспар. Жаһандық құзыреттер курсы.

Бөлім: Жергілікті, жаһандық және мәдени маңызы мәселелерді зерттеу

Сынып: 10

Сабақтың тақырыбы:
Ауаның ластануы

Сабақтың мақсаты

Оқушылардың ауа туралы алған білімдерін жүйелеп, ауаны таза ұстаудың, таза ауамен тыныс алудың маңызын ұғындыру. ауаны ластау көздері және оны болдырмау туралы көзқарас қалыптастыру.

Міндеттер

- экологиялық мәдениетті дамыту;
- өз пікірлерін еркін жеткізуді дамыту;

Күтілетін нәтиже

Адами құндылықтарды дәріптеу

Сабақтың басы

Ұйымдастыру кезеңі

«Ой қозғау» әдісі бойынша оқушылар жаңа тақырып туралы білетін ақпараттарымен бөліседі

- Ауаның ластануы туралы не білеміз?
- Қазақстанның қай өңірлері экологиялық аймаққа жатады

Мысалдармен дәлелдіңіз

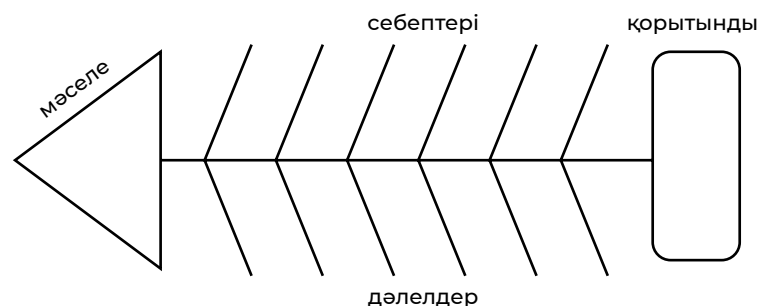
Осылайша жетекші сұрақтарға жауап бере отырып, сабақтың мақсаты мен жетістік критерийлері айқындалады.

Оқушыларды сабақтың тақырыбы және мақсатымен таныстыру

Сабақтың ортасы

1 тапсырма. Топтық жұмыс «Фишбаун» әдісі

Мәселе: Ауаның ластануы

Дескриптор:

- ауаның ластану себептерін анықтайды;
- ауаның ластануына дәлелдемелер келтіреді;
- ауаның ластануының алдын-алу жолын анықтайды;

Екі жұлдыз, бір ұсыныс» беру арқылы бағалау

Ақпараттық мәтін

Үлестірмелі қағаздар

Суреттер

Тірек-сызбалар

Кесте

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР								
	2-тапсырма. «Ойлан-жұптас-бөліс» «ПОПС» формуласы. «Попс формуласы»: «Ауаның ластануы-жаһандық мәселе» 1-қадам: «Менің ойымша...» 2-қадам: «Себебі мен оны былай түсіндіремін...» 3-қадам: «Оны мен мынадай фактілермен, мысалдармен дәлелдей аламын...» 4-қадам: «Осыған байланысты мен мынадай қорытындыға келдім...» 3-тапсырма. Жеке жұмыс «File» әдісі «Ауаның ластануына жол бермеу өз қолымызда» пікіріне талдау жасаңыз <table><tr><td>«F» – негізгі фактіні анықтаңыз</td><td></td></tr><tr><td>«I» – негізгі ндсясын айқындаңыз</td><td></td></tr><tr><td>«L» – көтерілген негізгі анықтаныз</td><td></td></tr><tr><td>«E» – Көтерілген мәселелерді өзіндік көзқарасыңызбен талданыз</td><td></td></tr></table>	«F» – негізгі фактіні анықтаңыз		«I» – негізгі ндсясын айқындаңыз		«L» – көтерілген негізгі анықтаныз		«E» – Көтерілген мәселелерді өзіндік көзқарасыңызбен талданыз		<i>Дескриптор:</i> – ауаны таза ұстаудың,таза ауамен тыныс алудың маңызын анықтайды; – ауаны ластау көздері және оны болдырмау жолдарын сипаттайды	Ең үздік жауап «Өзін-өзі бағалау»	ҚБ парағы
«F» – негізгі фактіні анықтаңыз												
«I» – негізгі ндсясын айқындаңыз												
«L» – көтерілген негізгі анықтаныз												
«E» – Көтерілген мәселелерді өзіндік көзқарасыңызбен талданыз												
Сабақ тың соңы	Үйге тапсырма: Storis- форматында «Рудный қаласының ауасын тазарту үшін не істеу қажет»	<i>Дескриптор:</i> – тақырыптың толықтығы және нақтылығы; – криативті ойлануы; – материалдың таңдалуы	Оқушылар бағалай критерий-лерімен өз деңгейлерін бағалайды	Инстаграм								

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Кері байланыс	Padlet – тақтасы https://padlet.com/gisazhanbota1997/padlet-fwspggjpbe39tag6	Тақырып бойынша не білетінін, не білгісі келетінін, не білгенін жазады	Оқушылар бағалай критерийлерімен өз деңгейлерін бағалайды	

Қысқа мерзімді жоспар. Қазақ тілі Т2

Бөлім: 5. Тәуелсіз еліміздің өткені мен келешегі

Сынып: 7

Сабақтың тақырыбы:
Дүкенбай Досжан. «Төрт патшаны көрген кейуана»

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары

11.1.5.1 мәтін бойынша автор позициясын және көтерілген мәселеге қарым-қатынасын, тыңдаушыға ықпал ету тәсілін талдай отырып, негізгі ойды анықтау;

11.5.1.4 мәтін құрауда есімдіктердің мағыналық түрлерін стильдік ерекшеліктеріне сай қолдану.

Сабақтың мақсаты

- мәтін бойынша автор позициясын және көтерілген мәселеге қарым-қатынасын, тыңдаушыға ықпал ету тәсілін талдай отырып, негізгі ойды анықтайды;
- мәтін құрауда есімдіктердің мағыналық түрлерін стильдік ерекшеліктеріне сай қолдана алады.

ТДБ компоненті

2. Ашқтықпен күрес (Кейіпкер ананың балалық шағында көрген қиыншылықтары мен ашаршылықты ғаламдық мәселе тұрғысында талдау)

8. Еңбек және экономикалық өсу (Басты кейіпкер арқылы еңбектің қоғамға маңызы мен пайдасын жеткізу. Қарапайым қызмет атқаратын адамдардың қоғамға әсері туралы жас ұрпаққа түсіндіру)

10. Бейбітшілік, әділеттілік және тиімді институттар (Кейуана рөлі арқылы ғасырлар бойы жалғасқан бейбітшілік ұстанымын оқушыларға түсіндіру)

Тілдік мақсаттар

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ

ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ

ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ

БАҒАЛАУ

РЕСУРСТАР

Сабақтың басы
(5 минут)

Сабақ мақсатымен таныстыру

Ой бөліс

Қолпаштау

Слайд

1932-1933Ж.АШАРШЫЛЫҚ КЕЗЕҢІ

Сабақтың ортасы
(6-37 минут)

1-тапсырма. Жеке жұмыс

Түсіндірме сөздік:
кейуана- жасы ұлғайған кәрі ана

Мүйіз салығы мен тұяқ салығы
– 30-жылдары орын алған
ашаршылық кезінде мал
қырылса, малдың сүйегін,
тұяғын, мүйізін өткізіп отырған
салық түрі.

Тыңдалым Айтылым

Мәтінді мұқият тыңдайды. Негізгі ойды
анықтайтын сөйлемді анықтайды. Өз
ойларын дәлелдер келтіріп айтады.

- Автор не айтқысы келді?
- Қалай олайсыздар, оқиғаның
шындыққа қатысы бар ма?

«Бас бармақ»

Дескриптор:
– тапсырманы
орындайды

Оқулық 71- бет

Слайд

2-тапсырм. Жұптық жұмыс*Айтылым*

Парталас досынан мәтінде аталған оқиғалар туралы не білетінін сұрайды, есімдіктерді мағынасына қарай дұрыс қолданады.

Есімдіктер

Өзара бағалау

Белсене қатысқан оқушы «алтын кілттің» иесі атанады

Слайд

Оқулық 72- бет

3-тапсырма. Топтық жұмыс*Жазылым*

Мұғалім бағыт-бағдар береді

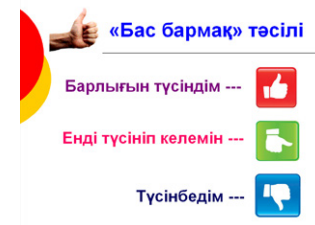
Мәтін мазмұнына сүйеніп, сол кездегі жағдайды баяндап береді

Ашаршылық	Малдың жаппай қырылуы
Адамдардың ас таппауы	Голощекин саясаты
Ашаршылық болмасын, аша тұяқ қалмасын	Көшпелі қазақ
тұяқ салығы	мүйіз салығы
қаратабан жұт	ақтабан шұбырынды
қызыл төңкеріс	Алқакөл сұлама

Дескриптор

5-балл

- пікірін білдіреді
- ой бөліседі

5- тапсырма. Жеке жұмыс**Жазылым**

«Шығу парағын» толтырады.

- Бүгін сабақта қай тапсырма бойынша белсенділік таныттыңыздар?
- Қайсысы түсініксіз болды? Неліктен?
- Есімдіктерді дұрыс қолдандыңыздар ма?

Ойтаразы

«Менің тақырыптан алған әсерім»

Қандай ой пайда болды?	Нені сезіндім?	Не ұнады?

1. Тұрақты дамуды қалай түсінесіз?
2. Бүгінгі сабақтың тақырыбы тұрақты дамумен қалай байланысты? Түсіндіріңіз.

Сөздік

Оқулық 72- бет

Слайд

Сабақтың соңы
(3 минуты)

Үй тапсырмасын беру: Басты кейіпкердің өмірін мысалға ала отырып, «Бейбіт өмір – бақытты ғұмыр» тақырыбында 50-100 сөзден тұратын ой толғау жазыңыздар.

Кері байланыс
«Білім қоржыны»

Оқушылар сабақта алған білімдерін қоржынның түсі арқылы білдіреді

Бағалау

Мұғалім формативті бағалауы бойынша қорытынды балын қояды.

Қысқа мерзімді (сабақ) жоспары. Қазақстан тарихы**Бөлім:** 7.2 Отарлау және ұлт-азаттық күрес**Сынып:** 7**Сабақтың тақырыбы:****Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс.****Зерттеу сұрағы: Кенесары хан бастаған ұлт-азаттық күрес неліктен жалпы ұлтық сипатқа ие болды?****Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары**

7.3.1.5.Халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау.

7.3.1.6.ұлт -азатық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру.

Сабақтың мақсаты

Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстың себебін анықтап,барысы мен нәтижесі туралы зерттейді

Құндылықтар

Әділдік және жауапкершілік айы;

Апта дәйексөзіТәннің ләззаты – саулығында,
Жанның ләззаты – білімінде

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Сабақтың басы	1. Ұйымдастыру Сәлемдесу. Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру. Психологиялық ахуал орнаты. «Castlots» әдісі бойынша топқа бөлеміз	<i>Дескриптор:</i> сұрақтарға оқыған деректері бойынша жауап айтады.	Мұғалімнің мадақтау сөздері	wordwall.net/ru/resource/39339775
	2. «Флэш-карта» әдісі «1836-1838 жылдардағы Бөкей Ордасындағы қазақтардың көтерілісі» тақырыбы бойынша wordwall.net/ru/resource/39339775 <i>сервисі арқылы сұрақтар ұсынылады атты тақырыбында үй тапсырмасы бойынша сұрақтарға жауап ала отырып, тақырыппен жаңа сабақтың тікелей байланысты екенін түсіндіреді.</i> «Суреттерді жандардыр» айдары бойынша Сыныпта суреттер топтамасын ұйымдастырып, оқушыларға төмендегідей сұрақ қойылады: – Суреттерде не көріп отырсыздар? – Не ерекше болды? Тақырыпты болжап көріңіз.... Болжамдарын негіздейді Оқушылар жауаптары тыңдалып болған соң, осы сабақта басты зерттелетін мәселеге ойларын шоғырландыруға назар аударылады. Жаңа сабақтың тақырыбы ашылады, сабақ мақсаты мен бағалау критерийлері таныстырылады. Тарихи концепт пен зерттеу сұрағына назар аударылады.	ЕББҚ оқушы сұрақтарға жауап береді.	Тамаша! Жарайсың! Өте жақсы Топтар бірін -бірі дескриптор арқылы бағалайды. ЕББҚ оқушыға қолдау көретіледі.	Тақырыптық суреттер e-history.kz Суреттер топтамасы

Сабақтың ортасы

1-тапсырма

«Кинометафора» Бейнежазба жұмыс

Берілген мәтін мен бейнежазбадан алған білімдеріңді қолданып, сұрақтарға жауап береді

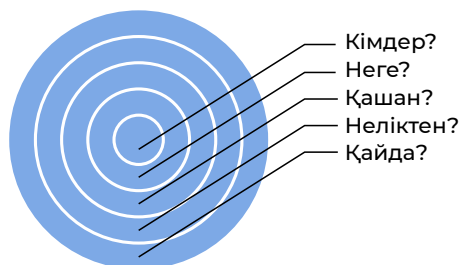
Топтық жұмыс

«Түсін, талда, жеткіз»-мәтінмен жұмыс

Оқушыларға мәтін таратады, тапсырма мәнін түсіндіреді. Мәтіннің мазмұнына сүйене отырып, Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс ерекшеліктері мен маңыздылығына талдау жасайды;

1-топ: «5 W»

стратегиясы бойынша
Кімдер? Неге? Қашан?
Қайда? сұрақтарға
жауап жаза отырып
Кенесары Қасымұлы
бастаған ұлт-азаттық
қозғалыстың барысын
сипаттайды;

3-топ «Кинология»

әдісі арқылы Кенесары
Қасымұлы бастаған
отаршылдыққа
ұлт-азаттық
қозғалыстың
жеңіліске ұшырауының
себептері мен салдары
анықтайды;

Оқушылар бейнебаян көреді, бейнебаян бойынша берілген сұрақтарға жауап береді, оқушылар бір-бірінің жауаптарын тыңдап, толықтырады.

Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстың барысын сипаттайды;

Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық қозғалыстың жеңіліске ұшырауының себептері мен салдары анықтайды;

Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық қозғалыстың ерекшелігін, жетістіктерін атайды

Дескриптор:
Көтерілістің болған жыл аралығын анықтайды;
Көтеріліс қамтыған территорияны картаға белгілейді;
Көтерілістің қозғаушы күштерін атайды
Көтеріліс мақсатын сипаттайды;

Дескриптор:
Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық қозғалыстың жеңіліске ұшырауының себептері анықтайды
Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық қозғалыстың жеңіліске ұшырауының салдары жазады;

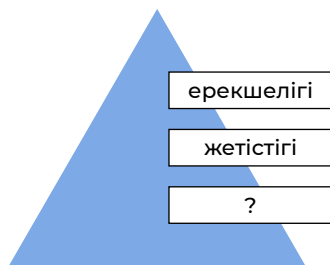
Дескриптор:
Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық

Жалпы білім беретін мектептің 8(7)-сыныбына арналған оқулық
З.Е. Қабылдинов,
Ж.Н. Қалиев,
А.Т. Бейсембаева
Алматы
«Атамұра»
2018
88-90 беттер

Тірек-сызбалар

«Екі жақты түсіндірме күнделігі»

3-топ: «Мәтін пирамидасы» әдісімен Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық қозғалыстың ерекшелігін, жетістіктерін атайды

Интерпретация

«Кенесары батырлар бастаған ұлт-азаттық күрес неліктен жалпы ұлттық сипатқа ие болды?»

Жұптық жұмыс

learningapps.org/25158049 бағдарламасы бойынша оқушылар Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстағы тарихи оқиғаларды уақыт сызығына орналастыру

«Ауызба-ауыз» ойыны-Дәйексөздермен жұмыс.

Оқушыларға белгілі тұлғалардың Кенесары Қасымұлы туралы айтқан сөздерінен цитаталар ұсынылады. Оқушылар төменде берілген цитаталарды негізге алып, алдымен жұпта, кейін топта кеңесіп, Кенесары тұлғасына баға береді.

1. Л.Мейер
2. Аткинсон. Т.В
3. Коншин Н.

«Біздің даладағы билік соңғы уақытқа дейін өзін қазақ халқы мойындаған бір адамның қолында шоғырланды. Бұл адам жоғарыда аты аталған Кенесары Қасымов еді... Жалпы оның адамдарды тарта білетін ерекше қабілеті бар.....Кенесарыға көзсіз ерлік тән еді» Л.Мейер.

«Кенесары қазақтардан тамаша жауынгерлерді даярлап шығатынға ұқсайдыШыңғысханның тарихта әйгілі болып

Оқушыларға белгілі тұлғалардың Кенесары Қасымұлы туралы айтқан сөздерінен цитаталар ұсынылады. Оқушылар төменде берілген цитаталарды негізге алып, алдымен жұпта, кейін топта кеңесіп, Кенесары тұлғасына баға береді. Кенесары Қасымұлының тарихи портретін

Әлеуметтік теңсіздік мәселесін зерделеу, қоғамдағы теңсіздікті азайтудың салдары мен мүмкіндіктерін талқылау, тарихтың осы кезеңіне тән аштық пен кедейлік мәселелерін шешу бойынша ұсыныстар

қозғалыстың 3 ерекшелігін атайды Кенесары Қасымұлы бастаған отаршылдыққа ұлт-азаттық қозғалыстың 3 жетістіктерін атайды

Дескриптор:
Жеке қасиетін сипаттайды
Әскери қабілетін анықтайды
Әділдігі мен батырлығын нақтылайды

Дескриптор:
Көтерілістің басталған уақытын анықтайды;
Көтерілістің барысын сипаттайды;
Кенесары жасақтарының белсенді әскери іс-қимылын жазады;
Көтерілістің нәтижесін анықтайды;

Дескриптор:
– Кенесары өмір сүрген дәуірді сипаттайды;

«Балықтың қаңқасы»
learningapps.org/25158049
Тақырыптық кесте
Қосымша дереккөздер

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
	қалған әскерлерінің барлық қасиеттері олардың бойында мол екен» Аткинсон. Т.В. «Ол барлық жағынан ерекше адам болды. Өзінің қолдаушылардан әлдеқайда жоғары тұрған ол жеке бас даулары мен рулық қатынастардың шиеленісуін әрқашан әділ шешіп беріп отырды. ...Кенесары шын мәнінде бүкіл қазақ ұлтының батыры болған басқа ешкімді де айта алмаймыз» Коншин Н. Жеке жұмыс Төмендегі тапсырманы орындау арқылы Кенесары Қасымұлының тарихи портретін жасаңыз • Тұлғаның өмір сүріп отырған дәуіріне сипаттама; • Тұлғаның өмір сүрген ортасы; • Қоғамда алатын орны, іс-әрекеті, тұлға ретіндегі қызметі. • Адами қасиеті, ерекшеліктері; • Тұлғаға тарихи баға беріп қорытындылау; • Тұлға туралы оқушы пікірі, көзқарасы.		– Тұлғаның өмір сүрген ортасын анықтайды; – Қоғамда алатын орнын, тұлға ретіндегі іс-әрекетін талдайды; – Адами қасиеті мен ерекшеліктерін анықтайды; Тұлғаға тарихи баға беріп, қорытынды лайды; Тұлға туралы пікірі мен көзқарасын ұсынады	
Сабақтың аяғы	Сабақты қорытындылау Хан тағы «Қазіргі заманда не өзгертер едіңіз?» Кері байланыс.« Padlet» әдісі Нені білдім, нені үйрендім? Нені толық түсінбедім? Нені білгім келеді? Үйге тапсырма Оқушылар «Кенесары хан -намыс пен кектің ұшқыны» Тақырыбында эссе жазады критерийлері: • Батырлар хан ролін бағалау; • кем дегенде үш дәлел дейек келтіру. • Қорытынды ой; Сөз саны 150.	Оқушы тақырып бойынша не білдім?, не қызықты болды? не білгім келеді?-деп жазады Әлеуметтік жауапкершілікке тәрбиелеу, оқушылардың белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыру	<i>Дескриптор:</i> арқылы мұғалім бағалайды.	А4 парағы

Қысқа мерзімді жоспар. Қазақстан тарихы

Бөлім: Сауда, өндіріс және әлемді меңгеру

Сынып: 6

Сабақтың тақырыбы:

Жібек жолы Шығыс пен Батысты қалай байланыстырды?

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары

6.4.1.2 – орта ғасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттың рөлін түсіндіру.

Сабақтың мақсаттары

Ұлы Жібек жолының пайда болуының алғышарттарын түсіндіру; оның орта ғасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттың дамуындағы функциялары мен маңызы

Тұрақты даму мақсаттары:

1- Кедейлікті жою
8- Лайықты жұмыс және экономикалық өсу
17- Тұрақты даму мүддесіндегі әріптестік

**I-кезең.
Ұйымдасты-
рушылық-
ынталандыру**

Ұйымдастырушылық сәт. Сәлемдесу.

Сынып «Тарих», «Сауда», «География» топтарының атауымен карталар бойынша 4 топқа бөлінеді.

Миға шабуыл.

1. Әлем елдерінде қолөнерді дамыту мен экономикадағы жетістіктер неге әкелді?

№8 мақсат – ҰЖЖ арқасында шебер шеберлер өз еңбектері үшін әділ ақы алып өмір сүру деңгейін көтеріп өз еліндегі экономиканы жақсартта бастады.

2. Қала тұрғындары қандай қызмет түрлерімен айналысты?
3. «Сауда» сөзімен қандай ассоциациялар белесіздер?
4. Бүгінгі тақырыпты тұрақты дамудың қандай мақсаттарымен байланыстыруға болады? Неліктен екенін түсіндіріңіз.

Осы слайдқа қараңыз және сұрақтарға жауап беріңіз (1-слайд)

- Бұл картадан қандай ақпаратты алуға болады? Әлем елдері қандай қатынастарды байланыстырды?
- Сабақтың тақырыбы мен оқу мақсаттары қандай?

Білім алушылар жаңа тақырыпты дәптерге жазады.

Бейнені көрмес бұрын сыныпқа сұрақ қояды.

- Ұлы Жібек жолы мен «Ескі әлем» арасындағы байланыс қандай?

Слайдқа қарап, қорытынды жасайды, өз пікірлерін айтады

Даму тарихы, артефактілер

Жібек жолының көтерілу және құлдырау тарихы

Жібек жолының суреттері

Презентация

Бейнені қарау. Білім алушылар сұраққа жауап береді және пікір алмасады.

Педагогтің кері байланысы

Бейне. Ұлы Жібек жолы
www.youtube.com/watch?v=wKnNzPZcV2E

САБАҚ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТІҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
II-кезең. Теориялық-практикалық	Қатарлар бойынша топтарда (қатарлар бойынша) жұмыс істеу (1-5 қосымшалар)	Бағалау критерийлері:	Бағалау парағы бойынша өзін-өзі бағалау. (5-қосымша)	1-5 қосымшалар
	1-тапсырма. Станция. «Тарих» - Неліктен жол Ұлы және Жібек деп аталды? Жібек мата өндірісі қай елде алғаш пайда болды? - ҰЖЖ қай уақыттан бері пайда болды? Мәтінде ҰЖЖ пайда болуының 2-3 себебін бөлектеңіз. Оның пайда болуы туралы қандай ақпарат бар. Дереккөзмен жұмыс. - ҰЖЖ қандай мәнге ие болды? 3-4 дәлел келтіріңіз. (Мәтіндер 1-2) 2-тапсырма. Станция. «Сауда» - Халықаралық саудаға қандай тауарлар қойылды? (мата, жібек, шарап, нан, темір және алтын, жылқылар мен түйелер). - Жібек жолы бойында қоныстанған Шығыс және Орта Азия тұрғындары қандай тауарлармен саудаланды? (Қытай айналары, Орта Азия мен Ираннан жасалған және әкелінген заттар мен нәрселер). - Қытайға қандай тауарлар әкелінді? (араб жылқылары, түйелер, пілдер, мүйізтұмсықтар, тауықтар, жүзім, шабдалы, қауын, дәмдеуіштер, қант, көкөністер, жидектер, кептірілген жемістер). - ҰЖЖ экономика мен мәдениетке қандай әсер етті? 2-3 мысал келтіріңіз. (3-мәтін) №1 мақсат – базарларда артық тауарларын сату арқылы адамдар өмір сүру деңгейін көтере бастады, ал ҰЖЖ қалаларындағы кедейлік минимумға дейін төмендеді	- сұрақтарға дұрыс жауап береді - ҰЖЖ-на қатысатын 4-5 елді анықтайды; - ҰЖЖ арқылы тасымалданатын тауарларды атайды; - ҰЖЖ негізгі бағыттары мен трассалары контурлық картаға дұрыс қолданылады; - ҰЖЖ бойынша сауда нәтижесінде белгіленген экономикалық, мәдени, саяси байланыстар туралы куәландыратын 2-3 мысал (дәлел) келтіреді - дәлелді тұжырымдар жасайды (3-4) (И) Білім алушылар қосымшадағы мәтіндерді пайдалана отырып, станциялар бойынша жұмысты орындайды.	Бағалау критерий-лері: 1. Мазмұны 2. Регламент бойынша қысқаша мазмұндау 3. Эстетикалық «Екі жұлдыз және бір тілек» қабылдау бойынша өзара бағалау	

3-тапсырма. Станция. «География»

1. Саудаға қандай елдер қатысты? Ұлы Жібек жолының бағытын контурлық картаға салыңыз.

№17 мақсат – ҰЖЖ-дегі барлық елдер өз мемлекеттерінің дамуына мүдделі болды, ал тұрақты даму үшін жақсы қарым-қатынасты сақтап, көршілерімен сауданы жалғастыру қажет болды.

2. ҰЖЖ трассасының картасын көрсетіңіз. Жетісу – шығысқа ҰЖЖ өтуінің негізгі өңірі. Оңтүстік Қазақстан – батысқа өтудің басты қақпасы
(2-қосымша)
3. ҰЖЖ қай жерден басталды?
4. ҰЖЖ жалпы ұзындығы қандай?
5. Зерттелген мәтін негізінде әртүрлі мәдениеттердің өзара әрекеттесу барысы туралы айтуға және тапшылық пен кедейлікті жою мәселелерін көтеруге бола ма?
(4-мәтін)

Тапсырмаларды орындағаннан кейін топтарда тақырып бойынша жалпы кластер жасалады. Плакаттарды қорғау.

Кедейлік пен аштықты жою мәселесінің шешімдерін талқылаңыз

**III-кезең.
Рефлексивтік-
қорытындылау**
Жібек жолы Шығыс пен Батысты қалай байланыстырды?

Қорытынды:

- A) Сауда-дипломатиялық қатынастар орнату;
- B) Мәдениеттердің өзара әсері және өзара байытуы;
- C) Діни алмасу.

Ұлы Жібек жолы – ескі әлем өркениеттері арасындағы мәдени, экономикалық, саяси, діни алмасудың негізгі нысандарының бірі болды.

Сұрақтар:

- Неліктен және бүгін біз ҰЖЖ-нің орасан зор тарихи маңыздылығы туралы айтып отырмыз?
- Әлемнің түрлі мемлекеттерінің қатысуымен Ұлы Жібек жолын одан әрі дамыту тұрғысынан қазіргі заманғы халықаралық қатынастар қалай қалыптасуда?

Жақында олар Жібек жолын одан әрі зерттеуге және зерделеуге, оны қайта құруға, кеңейтуге, Еуразия халықтары арасындағы саяси, экономикалық және мәдени байланыстарды дамытуға орала бастады. 1987 жылы ЮНЕСКО ның XXIV сессиясында Ұлы Жібек жолын кешенді зерттеу жөніндегі халықаралық жоба мақұлданды. Оған Греция, Шри-Ланка және бұрынғы Кеңес Одағы, сондай-ақ Португалия, Египет, Италия, Қытай, Индонезия, Моңғолия, Оман қатысты. Екі ірі бағдарлама жүзеге асырылуда: «Адам, қоршаған орта. Жер және теңіз ресурстары*» және «Мәдениет және болашақ» жобасы. Осы жобаны іске асыруға байланысты 1991 жылы Қазақстанда «Жібек жолы» («Жібек жолы») ұлттық комитеті құрылды.

Ежелгі керуен жолдарының қазақстандық учаскесі қайта жаңартылды. Жібек жолының атмосферасы қолөнершілер дүкендері, шығыс базарлары, факирлердің, арқанмен жүрушілердің мерекелік қойылымдары және т.б. қайта жанданады.

2008 жылдан бастап «жаңа Жібек жолы» идеясының нақты іске асырылуының алғашқы мысалдарының бірі ретінде «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» трансконтинентальды автомагистралінің құрылысы басталды. Еуразия халықтары үшін Ұлы Жібек жолы әрқашан диалог, мәдени өзара алмасу, рухани құндылықтармен өзара байыту орны, өткеннен болашаққа апаратын жол болды.

САБАҚ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТІҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Рефлексия «Жетістік ағашы».	Сабақтың соңында «Жетістік ағашы» әдісі бойынша рефлексия жасалады.	Мәдениетаралық өзара әрекеттесу бойынша дәлелдердің, мәлімдемелердің, себептердің және дәлелдемелердің негізгі элементтерін анықтаңыз және бағалаңыз		«Ағаш жапсырмалары» суреті
	Тақтада ағаштың суреті бар, әр оқушы сабақ қорытындысы бойынша өз білімін бағалайтын жерде өз есімімен «алма» жапсырмасын жапсыру арқылы өзін бағалауға тырысады.	Мәдениетаралық өзара әрекеттесу бойынша дереккөздерді жинаңыз және тақырып бойынша әдебиеттердің библиографиялық тізімін дұрыс жасаңыз		
Ү/Т	Сұрақтар: 1. Ұжымдық әл-ауқат пен тұрақты дамуды қамтамасыз етуге қандай факторлар әсер етеді? 2. Мәдениетаралық ынтымақтастық пен өзара іс-қимылды қамтамасыз етуде жергілікті, ұлттық және жаһандық бастамалар қандай рөл атқарады? 3. Ұлттық бірегейлік: оң және теріс жақтары бар ма?			

1-мәтін. Жібек жолының ашылуы. Даванидің «Қанатты» жылқылары немесе Ұлы Жібек жолының басталуы

Жібек жолының негізі біздің эрамызға дейінгі II ғасырға жатады, Қытай елшісі Чжан Цянь дипломатиялық миссиямен Орталық Азия елдеріне барған кезде. Б. з. д. II ғасырға дейін Еуропадан Азияға дейінгі жол Қытай шекарасында үзілді, өйткені Азияның тау жүйелері – Тянь-Шань, Кунь-Лунь, Қарақорым, Гиндукуш, Гималай – ежелгі қытай өркениетін әлемнің қалған бөлігінен жасырды. Батыстың ең бай бағытын ашуға жағдай көмектесті. Қытайға көшпелі одақтас тайпалардың бірін Қытайға қарсы ашық түрде басқа тайпа ығыстырды. Бұрынғы одақтас батысқа кетті. Қытай императоры Чжан Цян бастаған елшілікті қуып жіберді. Тянь-Шань тауларының ең ауыр Такла-Макан шөлінен өтіп, он жылдық тұтқыннан аман өтіп, Чжан Цянь Орталық Азия оазистерінен бұрынғы одақтастарын тапты. Чжан Цянь көргендеріне таң қалды: тек Ферғана алқабында ол дамыған қолөнері, егіншілігі бар 70-тен астам үлкен және кіші қалалық елді мекендерді санады. Оазис қалаларының тұрғындары Үндістанмен, Таяу және Таяу Шығыспен, ежелгі әлеммен кең сауда жасады. Қытайға оралғаннан кейін Чжан Цянь императорға Қытайдың батысындағы елдер туралы, олардың бай екендігі туралы айтты. Кішкентай Қытай жылқыларымен салыстыруға келмейтін асыл тұқымды «қанатты» Давани жылқылары туралы хабарлады. Император бірден осындай жылқыларға ие болғысы келді, өйткені оларға ие болу көшпенділерге қарсы күресте үлкен артықшылықтар берді. Көп ұзамай Орта Азияға елшіліктер жіберілді. Басқа сыйлықтармен қатар олар қытай жібегін алып жүрді.

Осылайша, Орта Азия мен Қытайдың, кейінірек Жерорта теңізі елдері мен Үндістанның ежелгі өркениеттері кездесті. Екі ұлы жол біртұтас тұтастыққа жиналды. Біреуі батыстан, Жерорта теңізі елдерінен Орта Азияға, барланған және Александр Македонскийдің жорықтары кезінде гректер жүріп өткен. Тағы біреуі, Шығыстан, Хань империясынан Орталық Азияға дейін, Чжан Цян барлаған, бұл аймақты солтүстіктен оңтүстікке қарай Даван, Кангюй, Согд, Бактрия арқылы өткен.

Алайда, бұған дейін Шығыс пен Батыс сауда-саттығы жүріп өткен жолдар болған. Бұл болашақ ұлы жолдың бөлек сегменттері болды. Сауда байланыстарының пайда болуына Орталық Азия тауларында шығыста бағаланатын жартылай бағалы тастар – лапис лазули, нефрит, карнель, көгілдір кен орындарын игеру ықпал етті. Сонымен, Орталық Азиядан Иранға, Месопотамияға және тіпті Египетке осы тас жеткізілетін «лапис лазули» жолы болды. Сонымен бірге Хотан мен Ярканд аймақтарын Қытайдың солтүстігімен байланыстыратын «нефрит» жолы дамыды. Сонымен қатар, Алдыңғы Азия елдеріне Согдиана мен Бактриядан карнель, ал Хорезмнен көгілдір түсті. Бұл бағыттардың барлығы ақырында Ұлы Жібек жолы жолына қосылды.

Бұл жолдың тарихында оны бір мемлекет толығымен дерлік басқарған үш кезең болды: VI ғасырдағы Түркі қағанаты, XIII ғасырдың екінші ширегінде Шыңғыс хан империясы және XIV ғасырдың соңғы үштен бірінде Тимур империясы. Алайда, жолдардың жоғары болуына байланысты оларды бір бақылауда біріктіру өте қиын болды.

2. Аңыздар

1. Бір нұсқа бойынша, Жібектің ашылуы он төрт жасар императрицаға, аты аңызға айналған Сары Лордтың әйелі, Лао-тсудың Су-Лиинг лордына жатады. Тұт ағашының астындағы шай ішу кезінде жібек құртының коконы кездейсоқ шыныаяққа түсіп құртты тауып алған қыз оның құпиясын ашты. Аңыз бойынша, ол жібек құрттарын өсіруге бұйрық берген. Олар Жібектің құпиясы біздің эрамызға дейінгі 140 жылы Тибеттегі Хотан патшалығында ол туралы білгенге дейін өте мұқият қорғалған деп жазады. Бұл ханзада Хотанның кейінірек жұбайы болған Қытай ханшайымы жібек құртының жұмыртқасын бас киімінде контрабандалық жолмен өткізген кезде болды.
2. Тағы бір аңыз бойынша, шамамен 550 жылы Византия императоры Юстиниан Хотанға екі парсы монахын жіберді (қазір Қытайдың батысындағы Шыңжаң-Ұйғыр автономиялық ауданындағы провинциядағы қала) осы жаңа жұмбақ матаның құпиясын ашу. Монахтар тұт тұқымымен оралды, кейінірек бірнеше жібек құрттары бамбук таяқшасынан табылды, олар Корея арқылы Жапонияға жасырын түрде жеткізілді. Император Юстиниан өз кезегінде Жібектің құпиясын сақтауға тырысты, бірақ б.з. IX ғасырға қарай ол туралы хабар және оны алу тәсілі Еуропаға жетті. Кейіннен тарихшылар саудагерлер жібекті батысқа Жібек жолымен тасымалдайтын жолды атады.

3-мәтін. Ұлы Жібек жолының тауарлары

Ұлы Жібек жолындағы тауарлар негізінен шығыстан батысқа қарай жүрді. Атауынан көрініп тұрғандай, бұл тізімдегі басты тауар Жібек болды. Оның жеңілдігі ,актамдылығы, үлкен сұранысы және қымбаттығы арқасында ол алыс қашықтыққа тасымалдау үшін тамаша сауда нысаны болды.

Орта ғасырларда венециялық көпес Марко Поло бұл керуен жолдарын Жібек деп атады. Ал ғылыми айналымға «Ұлы Жібек жолы» терминін 1877 жылы неміс зерттеушісі Фердинанд Рихтофен өзінің «Қытай»іргелі еңбегінде енгізді.

Жібек жолы дамуының бастапқы кезеңінде қытайлықтар Орталық Азиядан жоғары бағаланған жылқыларды, сондай-ақ жоңышқа тұқымдары мен жүзім дақылдарын алды. Ежелгі әлем ежелгі заманнан бері жүзім өсіріліп, шарап өндіріп келеді. Ең алдымен басқа өркениеттерден бөлінген қытайлықтар үшін жүзім жаңалық болды. Сонымен қатар, қытай елшілері шарапты күріштен емес, бірақ олар білмейтін жидектерден жасауға болатынына қатты таң қалды. Кейінірек қытайлықтар керуен саудасы арқылы тағы бірнеше дақылдарды – бұршақ, пияз, қияр, сәбіз, анар, жаңғақ, інжір және т. б.

Орталық Азия мен Шығыс Жерорта теңізінен Қытайға түрлі жүннен жасалған бұйымдар – кілемдер, перделер, төсек жапқыштар, сарайлар келді. Олар жүн өңдеу техникасымен, зығыр матамен, кілем өндірісімен және сарай тоқумен таныс емес қытайлықтарға үлкен әсер қалдырды. Ежелгі Қытайда парфиялық гобелен маталары мен кілемдері жоғары бағаланды.

Орталық Азиядан Қытайда жоғары бағаланған түйелер, әскери құрал-жабдықтар, алтын мен күміс, жартылай бағалы тастар мен шыныдан жасалған бұйымдар экспортталды. Самарқанд әйнегі жоғары сапасымен ерекше бағаланды. Ол бұрын сән-салтанат ретінде қарастырылған. Сондай-ақ былғары мен жүн, мақта маталар, алтын тоқылған маталар, экзотикалық жемістер-қарбыз, қауын және шабдалы, қой мен аңшы иттер, Барыстар мен арыстандар.

Қытайдан керуендер Батысқа әйгілі қытайлық фарфордан жасалған ыдыстарды – вазалар, тостағандар, көзілдіріктер, әсем суреттері бар қарлы ақ тағамдар әкелді. Тек Қытайда олар ең жақсы және ең керемет Фарфор жасаудың құпиясына ие болды, сондықтан ол Еуропа нарықтарында өте қымбат болды. Сондай-ақ, осы металдан жасалған қола зергерлік бұйымдар мен басқа да бұйымдар, түрлі ою-өрнектері бар қола айналар, қолшатырлар, әйгілі қытай лақынан жасалған бұйымдар, дәрі-дәрмектер, парфюмерия экспортталды. Қытай қағазы да жоғары бағаланды-қытайлық техникалық данышпанның керемет өнертабыстарының бірі. Экспорттық заттар алтын, Былғары және т.б. болды. Саудагерлер шай мен күріш, жүн маталар мен зығыр, Маржан, кәріптас, асбест алып жүрді. Саудагерлердің жол сөмкелерінде піл тістері, мүйізтұмсық мүйіздері, Тасбақа қабықтары, дәмдеуіштер, керамика мен темірден жасалған бұйымдар, глазурь мен даршын, зімбір, қола және айна қарулары табылды.

Үндістаннан маталар, дәмдеуіштер мен асыл тастар, бояғыштар, піл сүйегі жеткізілді. Ираннан күміс бұйымдар. Римге дәмдеуіштер, хош иісті заттар, асыл тастар, піл сүйегі, қант әкелінді. Сол жерден – еуропалық картиналар мен сәнді заттар әкетілді.

Шығыс Еуропаға Орталық Азиядан күріш, мақта, жүн және жібек маталар жеткізілді. Шығыс Еуропадан Хорезмге көптеген былғары, аң терісі, аң терісі, былғары илеуге арналған қабық, мал мен құлдар әкелінді. Солтүстік Еуропадан терілер мен терілерден басқа бал мен құлдар әкелінді.

4-мәтін. Ұлы Жібек жолындағы елдер

Қытай –
Қырғызстан –
Қазақстан –
Тәжікстан –
Өзбекстан –
Түрікменстан –
Иран –
Әзірбайжан –
Грузия

Ұлы Жібек жолының бағыттары

Ұлы Жібек жолы ешқашан бір магистраль болған емес. Оның жүйесіне шөлдерді айналып өтіп, тау жоталарындағы әртүрлі асулар арқылы өтетін керуен жолдарының бірнеше тармақтары кірді.

Жібек жолы бастапқыда Қытайдың ежелгі астанасы Чаньаниден басталып, Солтүстік Тянь-Шань бойымен ұлы Қытай қорғанының шетіндегі Дунхуа қаласына қарай жүрді. Мұнда Такла-Макан шөлінің солтүстігі мен оңтүстігімен шектесетін бір жол тармақталған. Солтүстік Турфан арқылы Іле өзенінің аңғарына қарай жүрді. Орта (Оңтүстік жол деп аталады) Чаочаннан Ыстықкөл оңтүстік жағалауына – Хотан мен Яркенд арқылы Бактрияға (Солтүстік Ауғанстан) апарады. Мұнда Оңтүстік жол басқа екі бағытқа бөлінді: біреуі Үндістанға, екіншісі батысқа және Мервке апарды, онда ол Солтүстік жолмен біріктірілді. Әрі қарай, ол Парфияның астанасы Нису, Иран, Месопотамия арқылы өтіп, Бағдад арқылы Дамаскіге барып, Жерорта теңізіне жетті.

VI - VIII ғасырларда негізгі жол Сирия - Иран - Орта Азия - Оңтүстік Қазақстан - Талас алқабы - Шу алқабы - Есік - Күл бассейні - Шығыс Түркістан болды.

Әсіресе, магистральдың қарқынды учаскесі, Орталық іргелес Ози арқылы өтеді. Керуен болаты бай таулар пайда болған жоқ, сауда-саттық-қолөнер елді мекендері, Сара керуені. Түрікменстанда – Мерв; Өзбекстанда – Бұхара, бұл Самарқан, Үргенш, Хива; Қазақстанда – Отырар, Түркістан, Тараз, Пенджаб, Қырғызияда – Джоуль, Суяб, Новокент, Баласағұн, Борскоон, Таш-Рабат, Ош, Узген. Бұл күндері олар Орталық Азияның негізгі туристік бағыттары өтетін алқаны құрайды.

5. Тақырып бойынша бағалау парағы: Ұлы Жібек жолы

БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ	ТОП №	АТТАРЫ	1 – МЫҚТЫ ТҰСТАРЫ 1 – ҰСЫНЫСТАР
	ЖЕТТІ	МҮМКІНДІКТЕРІ	
Білім алушы ҰЖЖ-на қатысатын 4-5 елді анықтайды;			
Білім алушы ҰЖЖ негізгі бағыттары мен трассаларын контурлық картаға дұрыс түсіреді			
Білім алушы ҰЖЖ бойынша сауданың және мәдениетаралық өзара іс-қимылдың маңыздылығы нәтижесінде белгіленген экономикалық, мәдени, саяси байланыстар туралы куәландыратын 2-3 мысал (дәлел) келтіреді			
Білім алушы ұжымдық әл-ауқат пен тұрақты дамудың маңыздылығын негіздей отырып, ақпарат пен дәлелдемелерді дұрыс ұсынады			
Білім алушы тауардың шығу тегін дұрыс анықтайды.			
Білім алушы жергілікті, ұлттық және жаһандық бастамаларға белсенді қатысу қажеттілігі туралы дәлелді тұжырымдар жасайды (3-4)			
Білім алушы сабақ тақырыбын тұрақты даму мәселелерімен дәлелді түрде байланыстыра алды (2-3 мысал)			

Қысқа мерзімді жоспар. «Жаһандық құзыреттілік» курсы

Бөлім: Тіршілік қауіпсіздігі

Сынып: 6

Сабақтың тақырыбы:
Қауіпсіздік. Күдікті заттар.
Құтқару қызметі.

Мақсаты: Өскелең ұрпақтың қоғамдық санасы мен азаматтық ұстанымын қалыптастыруға ықпал ету.

Міндеттер: Білім алушыларда қауіпсіздік мәдениетін және өмірлік жағдайларда қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру

САБАҚ БАРЫСЫ

САБАҚ КЕЗЕҢДЕРІ	САБАҚТА ЖОСПАРЛАНҒАН ІС-ШАРАЛАР ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР	РЕСУРСТАР
1. Ұйымдастырушылық сәт. Жағдаяттық есептерді шешу.	Адам әр нақты жағдайда ыңғайлылық пен қауіпсіздік үшін көптеген ережелерді ойлап тапты және орнатты. Бүгін біз көлікте, көшеде бейтаныс затты тапқан кезде мінез-құлық ережелері туралы сөйлесетін боламыз. Азаматтардың қоғам үшін қауіпті болуы мүмкін күдікті заттарды табу жағдайлары жиі кездеседі. Ұқсас заттар көлікте, баспалдақ алаңдарында, пәтер есіктерінің жанында, мекемелер мен қоғамдық орындарда кездеседі. Оларды анықтаған кезде қалай әрекет ету керек? Қандай әрекеттер жасау керек? Есіңізде болсын: жарылғыш құрылғыларға арналған камуфляж ретінде қарапайым тұрмыстық заттар қолданылады: сөмкелер, пакеттер, қораптар, ойыншықтар және т.б.	Презентация

**2. Тақырыпқа
кіріспе.**

1. Неліктен көшеде немесе кіреберісте табылған кез келген зат қауіпті болуы мүмкін деп ойлайсыз?

2. Күдікті заттарды табу кезінде қандай мінез-құлық ережелерін білесіз?

Күдікті зат анықталған кездегі ереже:

- Табылған затқа қол тигізуге, ашуға, жылжытуға немесе басқа әрекеттерді жасауға қатаң тыйым салынады.
- Мұндай заттың жанында ұялы телефондар мен басқа да радио байланыс құралдарын пайдалану ұсынылмайды.
- Күдікті заттың табылғаны туралы ересектерге дереу хабарлау қажет.

3. Үйден тыс жерде қандай қауіптер болуы мүмкін және оларды қалай болдырмауға болады?

«Миға шабуыл»

Сіз күн сайын үйден сыртқа шығасыз.

- Сіздің жасыңыздағы балаларды мектепке барар жолда немесе серуендеу кезінде қандай қауіптер күтуі мүмкін?

Балалар қауіптің барлық түрлерін тізімдейді, ал мұғалім қауіптің нақты не екенін түсіндіруді сұрайды және тақтадағы немесе ватмандағы қауіптердің тізімін түрлі-түсті маркерлермен жасайды. Бұл тізім кейінгі жұмыс кезінде толықтырылуы керек және бүкіл сабақ кезінде көрінетін жерде сақталуы керек.

«Назар аударыңыз!
Күдікті зат!»
бейнесін қарау

[www.youtube.com/
watch?v=H3PXU
xbym54](http://www.youtube.com/watch?v=H3PXUxbym54)

**3. Тақырып
туралы әңгіме****Қауіпсіздік формуласы**

- қауіпті болжау, яғни басқаларға абай болу, түсініксіз заттарды беру туралы кез-келген өтінішті орындауға келіспеу;
- мүмкіндігінше болдырмау қауіп, ересектердің сүйемелдеуінсіз бейтаныс жерлерде көрінбеу;
- қажет болса – батыл және нақты әрекет ету;

Кез келген төтенше жағдайда құтқару қызметіне «112» телефоны бойынша қоңырау шалу. Құтқарушылар әрқашан сізге көмекке келеді! Табылған затқа қол тигізуге, ашуға, жылжытуға немесе басқа әрекеттерді жасауға қатаң тыйым салынады.

«Адамзаттың жаһандық мәселелері» бейнефильмін көргеннен кейін талқылау
www.youtube.com/watch?v=B9cIMfpbBlw

1. Қазіргі әлемде қандай жаһандық мәселелерді шешу қажет?
2. Адам өміріндегі қауіпсіздікті қалай қамтамасыз етуге болады?

4. Шығармашылық қызмет, топтық жұмыс**Топтық жұмыс**Тапсырмалармен
карталар**Жағдайды талдау «Егер ...»**

- Егер сіз мектеп дәлізімен жүрсеңіз. Тыныштық. Сіз дабыл қағылғанын естідіңіз, бірақ айналаңызда ештеңе көрмедіңіз. Сіздің әрекеттеріңіз.
- Егер сіз кіреберіске кіріп, күдікті затты көрсеңіз (байлам, қорап, қараусыз жатқан ойыншық). Сіздің әрекеттеріңіз.
- Егер бейтаныс адам сізге тәттілер, қымбат телефон, ойыншық ... ұсына бастаса. Сіздің әрекеттеріңіз

Топтарға тапсырма:

1. Бүгінгі тақырыпқа сәйкес келетін тұрақты дамудың қандай мақсаттарын атауға болады. Олардың неге байланысты екенін түсіндіріңіз.
2. Көшеде қауіпсіз жүріс-тұрыс туралы жадынама жасаңыз.
 - 1-топ: мектепке барар жолда қауіпсіздік;
 - 2-топ: ауладағы қауіпсіздік;
 - 3-топ: жолды кесіп өту кезіндегі қауіпсіздік;
 - 4-топ: көшеде бейтаныс адамдармен сөйлесу кезіндегі қауіпсіздік.

Жұмыс аяқталғаннан кейін білім алушыларға қауіптер тізіміне оралу және плакатқа жадынамалары бар парақтарды жапсыру ұсынылады

Қысқа мерзімді жоспар. «Жаһандық құзыреттілік» курсы**Бөлім:** Кәсіпкерлік негіздері**Сабақтың тақырыбы:**
Стартап мәдениеті және тұрақты даму**Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:**

Құбылыс пен ұғымның мәнін түсіну: «Стартап-мәдениет», «Тұрақты даму», олардың өзара байланысы

Стартап-мәдениеттің пайда болу тарихын білу.

Өзінің стартап-идеяларын іске асыруда және орнықты даму қағидаттарын есепке алуда ақылға қонымды тәуекел қағидатын іске асыра білу

Сабақтың мақсаттары:

- тұрақты даму мен стартаптардың не екенін түсіну
- стартап және жұмыс істеп тұрған бизнес ұғымдарын ажырата білуді үйрену
- стартаптың бизнес-моделі қалай жұмыс істейтінін түсіну
- неліктен стартаптарды әзірлеу кезінде тұрақты даму мақсаттарын ескеру қажет екенін түсіндіру

САБАҚ БАРЫСЫ

САБАҚ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТІҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	РЕСУРСТАР
Сабақтың басталуы 5 мин Материалды белсенді және саналы түрде игеруге дайындық кезеңі	Сәлемдесу. Педагог оқушылармен сәлемдеседі. «Сәлеметсіңдер ме, балалар! Біз әрқашан бір-бірімізді көргенімізге қуаныштымыз және бірлескен шығармашылық жұмысқа дайынбыз. Сіздің алдыңызда үстелдерде түрлі-түсті жолақтар бар: қызыл, көк, жасыл. Оларға мұқият қарап, дәл қазір сіздің эмоционалды көңіл-күйіңізге сәйкес келетінін таңдаңыз.	Балалар мұғалімді қарсы алады.	Түсті қағаз, фломастерлер

Қызыл түс – сіз энергияға толы, белсенді жұмыс істеуге дайынсыз.
 Жасыл – сіз сабырлысыз, сабақта не болатынына мән бермейсіз.
 Көк түс – сіз жаңа нәрсе білгіңіз келеді. Рахмет! Бүгін сабақта барлығы жақсы жұмыс істейді және сабақтың соңында барлығының көңіл-күйі жақсы болады деп үміттенемін!

5 мин.	Сабақтың мазмұны: сабақта білім алушылар стартап, тұрақты даму ұғымымен танысады, стартап пен жұмыс істеп тұрған бизнесті ажырата білуге үйренеді, «үнемді стартап» әдіснамасының не екенін және оны әзірлеу кезінде тұрақты дамуды қалай ескеру керектігін біледі. Тақырыпты айтқаннан кейін білім алушыларға «тұрақты даму», «стартап» ұғымдарын түсіндіруді ұсынуға болады. Мұндай түсіндірудің нәтижелерін тақтаға немесе флипчартқа психикалық карта түрінде жазуға болады. Оқушылардың назарын «стартап» ұғымының бірнеше түсіндірмелері бар екеніне аудару керек. Терминдердің тиісті анықтамалары талқыланады. Мұндай анықтамалар бір-біріне қайшы келе ме, әлде олар бірін-бірі толықтыра ма деп сұраңыз.	Обучающиеся слушают учителя	Слайд № 2 определения понятий: «Устойчивое развитие», «Стартап-культура»
5 мин.	Сұрақ: Сіздің ойыңызша, «тұрақты даму» термині алғаш рет қашан пайда болды және неге бұлай ойлайсыз? Талқылауға арналған мәтін: «Табиғи ресурстардың шектеулілігі және тұтынудың бақылаусыз өсуін тежеу қажеттілігі туралы ойларды алғаш рет ежелгі грек философтары айтқан. Тұрақтылық ұғымы ағылшын діни қызметкері және экономист Томас Роберт Мальтуспен байланысты. XVIII ғасырдың басында Мальтус халықтың өсуі экспоненциалды түрде жүреді, ал азық – түлік пен ресурстар өндірісінің өсуі арифметикалық және бұл ұзақ мерзімді кезеңде апаттарға әкеледі: аштық, соғыстар және тіпті революциялар.		
5 мин.	Табиғи ресурстардың шектеулілігі және саналы өндіріс пен тұтынудың маңыздылығы туралы идеялардың ерекше күрт өсуі Мальтустың алғашқы жұмыстары жарияланғаннан кейін 170 жыл өткен соң болды. 1972 жылы «Рим клубы» халықаралық қоғамдық ұйымы алғашқы баяндамасын шығарды – әйгілі «Өсу шегі» (The Limits to Growth) – халықтың өсуіне байланысты табиғи ресурстардың сарқылуын математикалық модельдеу нәтижелері. Модельде 12 сценарий болды, олардың бесеуі тұтынудың шамадан тыс өсуіне байланысты халықтың 1-3 миллиард адамға дейін апатты төмендеуін сипаттады, ал жеті		

сценарий қолайлы болды және адамзаттың экологиялық, демографиялық және әлеуметтік санасын арттыруға негізделген.

5 мин.

Тұрақты даму (ағылш. *sustainable development*), сондай-ақ үйлесімді даму, теңгерімді даму – табиғи ресурстар, инвестициялар бағыты, ғылыми-техникалық дамуға бағдарлану, жеке тұлғаны дамыту және институционалдық өзгерістер бір-бірімен үйлесетін және адамның қажеттіліктері мен ұмтылыстарын қанағаттандыру үшін қазіргі және болашақ әлеуетті нығайтатын экономикалық және әлеуметтік өзгерістер процесі.

Стартап – ортақ мақсаттары, құндылықтары мен идеялары бар адамдарды ерікті түрде біріктіру. Стартап нарықтағы балама өнімдерден өзгеше жаңа өнім жасау үшін адамдардың күш-жігерін біріктіреді. Стартаптың басында инновациялық идея немесе жаңадан құрылған технология тұр.

Стартап пен қазіргі бизнес арасындағы айырмашылық

Стартап (ағылш. *startup company, startup* – «бастаушы») – операциялық қызметтің қысқа тарихы бар компания.

Жеке біліміңізге сүйене отырып, «стартап мәдениеті» сөзіне анықтама беріңіз және жазыңыз. Жұмысқа 2 минут бөлінеді.

Стартаптың мақсатын сыныппен талқылаңыз, клиенттердің мәселелерін шешуге толығырақ тоқталыңыз.

1-тапсырма

Келесі өнімдер тұтынушылардың қандай мәселелерін шеше алатынын қарастырыңыз және анықтаңыз.

- а) такси қызметі;
- б) фотомектеп;
- в) фотосуреттерден коллаж жасауға арналған мобильді қосымша;
- г) қаладағы барлық мейрамханаларды бір қосымшаға біріктіретін қызмет;
- д) қалалық әкімдік қызметкерлерімен сөйлесуге арналған мобильді қосымша.

Тапсырмаға жауаптар әр түрлі болуы мүмкін, тапсырманы орындау клиенттің қажеттілігін және оны қанағаттандырудың мәнін нақты түсінуді қамтиды.

2-тапсырма

Стартаптың мысалын келтіріп, неге бұл компания емес, стартап деп ойлайтыныңызды түсіндіріңіз.

Стартаптың не екенін түсіну үшін оның жұмысының кейбір аспектілерін компания жұмысының ерекшеліктерімен салыстыру қажет. Оқулықтағы 1-кестені қарап шығыңыз және стартап пен компанияның ұқсастықтары мен айырмашылықтарын талқылаңыз. Білім алушыларға ойлануға жеткілікті уақыт беру керек. Оқушыларды бір немесе басқа кәсіпорынның стартап екендігі туралы мүмкіндігінше көп дәлел келтіруге шақырыңыз.

15 мин.

«Шеңбер бойынша сұрақ» әдісі бойынша пікір алмасу.

1. Сіз Стартапты қай жолмен ашар едіңіз? Бизнес-идеяңызды сипаттаңыз.
2. Біздің елімізде стартаптар не үшін қажет деп ойлайсыз?

«Үнемді стартап»қағидаттарына негізделген бизнесті дамыту моделін ойлап табыңыз.

- а) балаларға бағдарламалауды үйретуге арналған мектеп;
- б) тауға серуендеу үшін саяхатшыларды табуға мүмкіндік беретін платформа;
- в) оқылған кітаптармен алмасу қызметі;
- г) парфюмерлік зондтарды сататын қызмет;
- д) шетелде демалу құнын есептеуге мүмкіндік беретін қосымша.

Стартаптың қалай жұмыс істейтінін түсіну үшін оның бизнес-моделін қарастыру қажет – стартаптың мәселелерді шешу және клиенттердің қажеттіліктерін қанағаттандыру арқылы қалай пайда табуға болатындығы туралы сұрақтарға жауаптар.

Оқушылар
өз ойларын
дәлелдейді

Сыныпқа стартаптың ерекше түрі бар екенін көрсетіңіз – үнемді. Бұл нені білдіретінін болжауды сұраңыз. Үнемді стартап схемасын сыныппен талқылаңыз:

1. Мүмкін болатын бизнес нұсқаларын жалпылау (measure).
2. Гипотезаларды тексеру және «кеңседен шығу» арқылы кері байланыс алу (learn).
3. Минималды өміршең өнімдерді жасау және оларды сынау (build).

Тапсырманы орындау үшін стартаптардың атаулары бар карточкаларды бөлу құралы ретінде қолдана отырып, студенттерді топтарға бөлуге болады.

3-тапсырма

2015 жылы БҰҰ саммитінде тұрақты дамудың 17 мақсаты әзірленді. Құжатты осы мақсаттармен 193 елдің басшылары келісті.

Мәтінде не туралы айтылғанын оқып, түсіндіріңіз: «Тек пайданы барынша арттыруға және шығындарды азайтуға бағытталған және басқа іргелі негіздері жоқ экономиканың ұзақ мерзімді жаһандық дамуы табиғи, әлеуметтік және тіпті рухани ортаның елеулі деградациясына әкелді. Экологиялық мәселелер, жаһандық климаттың өзгеруі, әлеуметтік және гендерлік теңсіздік – XX ғасырдың аяғы мен XXI ғасырдың басындағы елдер, корпорациялар мен адамдар шиеленіскен жүйелік дағдарыстар мен жаһандық сын – қатерлердің бір бөлігі ғана. Бұл қақтығыс әлемге деген жаһандық көзқарасты қайта қарауға және тұрақты дамудың маңыздылығын түсінуге әкелді.

БҰҰ қолдауымен халықаралық деңгейде 40 жылдан бері талқыланып келе жатқан, бірақ соңғы жылдары бизнес пен мемлекеттік басқару үшін ерекше өзекті болып келе жатқан тұрақты даму дегеніміз не?

Сұрақтар:

1. Неліктен барлық елдер мен біздің елімізге тұрақты даму керек?
2. Бизнесі жүргізу тұрақты дамумен қалай байланысты?
3. Қазақстанда тұрақты дамуға қол жеткізу үшін не ұсынасыз?

4-тапсырма

Әзірленіп жатқан стартаптар тұрақты даму мақсаттарымен қалай байланысты болуы мүмкін?

Кестеде стартапты әзірлеу тақырыбын және сәйкес тұрақтылық мақсаттарын таңдаңыз:

Стартап тақырыбы	Тұрақты дамудың мақсаты	Негіздеме

5 мин.

Сонымен, сіз «стартап» ұғымының әртүрлі түсіндірмелерімен танысып, осындай «уақытша құрылымдардың» қандай ерекшеліктері бар екендігі туралы түсінік қалыптастырдыңыз. Компаниялар мен стартаптардың жұмысын салыстыра отырып, сіз олардың қалай ерекшеленетінін түсіндіңіз. Сонымен қатар, осы сабақта келтірілген стартаптың бизнес-моделінің сипаттамасы оның жұмысының қыр-сырын және оның тұрақты дамуға әсерін жақсы түсінуге көмектеседі. Сіз «үнемді стартап» әдіснамасы туралы білдіңіз және енді ең аз ресурстарды пайдаланып өнімдерді қалай дұрыс жасау керектігін білесіз. Сондай-ақ, өзгерістер жақсы жаққа қарай және стартаптың жұмысын сыра қайнату арқылы түзетуге болатынын түсінді.

5 мин.

Рефлексия

Сабақ тақырыбы бойынша синквейн.

Глоссарий

Тұрақты даму	(ағылш. <i>sustainable development</i>), сондай-ақ үйлесімді даму, теңгерімді даму – табиғи ресурстар, инвестициялар бағыты, ғылыми-техникалық дамуға бағдарлану, жеке тұлғаны дамыту және институционалдық өзгерістер бір-бірімен үйлесетін және адамның қажеттіліктері мен ұмтылыстарын қанағаттандыру үшін қазіргі және болашақ әлеуетті нығайтатын экономикалық және әлеуметтік өзгерістер процесі.
Бизнес-модель	кәсіпкерлік қызметтің тұжырымдамалық сипаттамасы. Бизнес-модель тұжырымдамасы бизнесті сипаттаудың басқа тәсілдерімен тығыз байланысты – мысалы, корпоративтік стратегия, бизнес-процестер және құндылық тізбегі.
Бизнес-идея	жаңа компанияны немесе қазірдің өзінде жұмыс істеп тұрған компанияда жаңа қызмет саласын құру үшін қолдануға болатын идея. Әдетте, бизнес-идея бизнес-идеяда тұжырымдалған жаңа бизнес-модельдің арқасында ақшаға сатылуы мүмкін тауарларды немесе қызметтерді жасауға бағытталған.
Бизнес-жоспар	компания, тауар, оны өндіру, өткізу нарықтары, маркетинг, операцияларды ұйымдастыру және олардың тиімділігі туралы мәліметтерді қамтитын бизнес-операцияларды, фирманың іс-қимылдарын жүзеге асыру жоспары, бағдарламасы.
Бизнес-стратегия	кәсіпорынның нарықта жеңіске жету, тұтынушылық сұранысты қанағаттандыру және пайданы ұлғайту үшін шаралар, жоспарлар мен басқару шешімдерінің жиынтығы. Бизнес-стратегия компанияның нарықта ұзақ мерзімді дамуы үшін оңтайлы жағдайлар жасауға мүмкіндік береді. Ол миссияны анықтауды және мақсат қоюды, тұтынушылармен қарым-қатынас жасау тәсілдерін таңдауды және компанияның нарықтағы позициясын дамытуды қамтиды.
Тарату арнасы	бұл өндірушіден тұтынушыға дейінгі жолда белгілі бір тауарға немесе қызметке меншік құқығын басқа біреуге беруге көмектесетін фирмалардың немесе жеке тұлғалардың жиынтығы.
Прототип	болашақ жүйені жылдам, өрескел енгізу.

Пайдаланылған көздер

1. Atameken Academy онлайн білім беру платформасының материалдары (бейне сабақтар) (atameken.co).
2. Экономикалық білім негіздері. Кәсіпкерлік және бизнес. 10-11 сыныптарға арналған оқулық. – Алматы, 2002.

Қысқа мерзімді жоспар. Орыс тілі.

Бөлім: IV. Мен өскенде кім болғым келеді

Сынып: 5

Сабақтың тақырыбы:

Қандай кәсіптер бар?

Жансыз және жансыз зат есімдер.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары

5С.1. мәтіннің тақырыбын анықтай отырып, 3-5 минуттан аспайтын хабарламаның жалпы мазмұнын түсіну;

5Г3. орфоэпиялық нормаларды сақтау.

Сабақтың мақсаттары

- Оқушылардың жеке және жалпы зат есімдер туралы білімдерін тереңдету;
- Жанды және жансыз зат есімдерді ажырата білуге үйрету.
- Оқу, мәтінді талдау және ауызша сөйлеу дағдыларын дамыту.
- Экологиялық ойлау мен еңбекке деген құрметті қалыптастыру.
- Мәдениеттің мысалдары арқылы ұлттық қолөнер мен дәстүрлерді құрметтеуге тәрбиелеу.

Тұрақты даму мақсаттары (ТДМ)

ТДМ 4: Сапалы білім беру

ТДМ 5: Гендерлік теңдік

ТДМ 8: Лайықты еңбек және экономикалық өсу

ТДМ 12: Жауапты тұтыну және өндіріс

Сабақтың басталуы

5 мин.

I. Ұйымдастырушылық сәт. Сәлемдесу.

“Сәлеметсіз бе, балалар! Бүгін бізде ерекше сабақ бар. Біз қолөнер әлеміне саяхат жасаймыз және олардың иісін білеміз, сонымен қатар зат есімдердің жанды және жансыз болып қалай бөлінетінін талдаймыз.”

Эмоциялық көңіл-күй:

сыныпқа сұрақ: «Кәсіптер дегеніміз не деп ойлайсыз? Олардың «иісі» қандай?»

Мұғаліммен сәлемдеседі, жұмыс істеуге дайындалады.

Мұғалімнің сұрағына болжам жасайды.

Білім алушылар белсенді тыңдайды және толықтырады.

ЖБ. Мұғалімнің белсенділігі үшін ауызша мақтау.

Презентация (сабақ тақырыбымен слайд).

II. Білімді өзектендіру (ТДМ 4)

Блиц-сауалнама: «Зат есімдер» тақырыбын қайталау.

Сұрақтар:

- Зат есім дегеніміз не?
- Зат есімдер қандай? Мысалдар келтіріңіз.

Мұғалім: Сіз зат есімдердің не екенін білетіндіктен, бүгін біз білімімізге жаңа қырын қосамыз және жанды және жансыз зат есімдердің не екенін білеміз.

Қазақстанның кәсіптері туралы қысқаша әңгіме (зергерлік бұйымдар, кілем жасау, былғары шеберлігі).

Білім алушылар бұрын зерттелген зат есімдерді еске түсіреді, мысалдар келтіреді.

Мұғалімнің сұрағына жауап береді.

Бағалау критерийлері:
Сұраққа жауап береді;

Дескрипторлар:
білім алушы-мысалдар келтіреді – 1 б.

ЖБ. Стратегия «2 жұлдыз және 1 тілек»

Қолөнерге қатысты кескіндерді немесе заттарды көрсету.

Сабақтың ортасы

10 мин.

III. Жаңа материалды зерттеу.*- Кәсіп дегеніміз не?*

Кәсіп – бұл адам айналысатын іс. Кәсіп – бұл мамандық, тек қолөнер-бұл ескірген сөз, қазір ол сирек қолданылады, көбінесе мамандық.

Мұғалімнің әрекеті:

Тақырыпты түсіндіру: «Жанды зат есімдер – олар өмір сүретіндер (адамдар, жануарлар), ал жансыздар – табиғат заттары мен құбылыстары».

Кәсіптер әлемінен мысалдар:

- Жанды: наубайшы, ұста, шебер, тоқушы
- Жансыз: саз, киіз үй, балға, асық.

«Жанды және жансыз» ойыны: Оқушылар сөздерді атайды, ал сынып олардың қай категорияға жататынын анықтайды.

Оқу және мәтінмен жұмыс жасау (ТДМ 5)

Өлең оқу «Кәсіп иісі қандай?» (Дж. Родари)

Тапсырма:

1. Мәтіннен жанды және жансыз зат есімдерді табыңыз.
2. ВТалқылауға арналған сұрақ: «Ерлер мен әйелдер кез-келген кәсіппен айналыса ала ма? Жынысына қарамастан, әртүрлі мамандықтарды талқылаңыз (мысалы, «тігінші» және «механик», «дәрігер» және «мұғалім»).

Оқушылар «жанды және жансыз зат есімдер»; «меншікті және жалпы» тірек схемасымен танысады

Оқушылар жаңа тақырыптың түсіндірмесін мұқият тыңдайды.

Оқушылар ұсынылған сөздердің санаттарын анықтайды.

Оқушылар Дж. Родари «Кәсіптердің иісі қандай?» өлеңін оқиды.

Өлеңнен зат есімдер тауып жазады.

Содан кейін олар бұл зат есімдерді жанды (жанды заттарды білдіретін) және жансыз (заттар мен құбылыстарды білдіретін) деп бөледі.

Бағалау критерийі:
суреттерді қарап, сұраққа жауап береді.

Дескрипторлар:
білім алушы белгілі бір мамандыққа жататын пәндерді біледі -1б.

ЖБ: «Бас саусақ».

Бағалау критерийі:
сұрақтар бойынша зат есімдерді анықтайды.

Дескрипторлар:
білім алушы жанды және жансыз зат есімдерді атайды – 1б.

ЖБ. «Қол сигналдары»

Оқулық
Тірек сызба
Қазақ қолөнеріне негізделген жанды және жансыз зат есімдердің мысалдарымен таныстыру

«Жанды және жансыз» ойыны
Оқулық 132-бет, 280-жаттығу
Тапсырмалар-мен карталар

САБАҚ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТИҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
10 мин.	Бүгінгі таңда барлық мамандықтар ерлерге де, әйелдерге де қолжетімді екенін атап өту (ТДМ 5). Топтық жұмыс (ТДМ 8 және ТДМ 12) Тапсырма: Топтарда тақырып бойынша шағын жоба жасаңыз: «Кәсіптер экономикаға қалай көмектеседі?» (ТДМ 8) «Шеберлер қандай материалдарды пайдаланады? Олардың қайсысы экологиялық таза?» (ТДМ 12) Нәтижелермен таныстыру: Әр топ өз нәтижелерін ұсынады (ауызша немесе плакатпен).	Оқушылар талқылаудан не білгендерін тұжырымдайды: - Кәсіптер мен қолөнердің гендерлік шекаралары жоқ. - Кез-келген адам мұғалім де, механик те, дәрігер де, тігінші де бола алады, егер ол қызығушылық танытса және оқуға дайын болса. Оқушылар екі топқа бөлінеді. 1-топ: тұрақты даму мәселелерін қозғайтын идеяларды талқылау, кәсіптер және басқа да іс-шаралар экономикаға қалай әсер етеді: - Жұмыс орындарын құру (қолөнершілер, шеберлер, көмекшілер). - Жергілікті өндіріс пен шағын бизнесті қолдау. - Дәстүрлерді сақтайды және туристерді тартады (қолөнер жәрмеңкелері, кәдесыйлар). - Бірегей өнімдерді дамытуға және экспорттауға көмектеседі. 2-топ: оқушылар шеберлер қолданатын материалдарды тізімдейді: ағаш, металл, саз, мата, пластик, қағаз.	<i>Бағалау критерийі:</i> - Тиісті және жалпы зат есімдердің емлесін түсіндіреді. - Тұрғылықты жерінің сауалнамасын толтырады. <i>Дескрипторлар:</i> Білім алушы - жансыз және жансыз зат есімдерді сәйкес сызықпен табады және баса көрсетеді – 2б. - өзінің тұрғылықты мекен жайын біледі – 1б. ЖБ. Мұғалімнің ауызша мақтауы	Маркерлер, тапсырмалармен карталар

САБАҚ КЕЗЕҢІ/УАҚЫТ	ПЕДАГОГТІҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
		Экологиялық (ағаш, саз, қағаз) және экологиялық емес (пластик, кейбір химиялық заттар) болып бөледі. Экологиялық таза материалдардың неліктен маңызды екендігі талқыланады (табиғатты сақтау, қалдықтарды азайту).		
8 мин.	IV. Зерттелгенді бекіту. Мұғалім оқушыларға тақырып бойынша білімдерін тексеру және бекіту үшін «Bowling Quiz» интерактивті ойынын ойнауды ұсынады.	Bowling Quiz боулинг пен викториналық ойын элементтерін біріктіреді. Оқушылар командаларға бөлінеді және сұрақтарға жауап береді	ЖБ. Мұғалімнің ауызша мақтауы	view.genially.com/6750a0f6d664da32e00a957f/interactive-content-bowling-quiz
Сабақтың соңы 5 мин.	V. Сабақты қорытындылау. Бүгін біз сабақта не туралы сөйлестік? Дұрыс, кәсіптер туралы, атап айтқанда мамандықтар туралы. Қараңызшы, біз қанша кәсіпті есімізге түсірдік, сонымен қатар жаңа мамандықтармен таныстық. Рефлексия. «Мұғалімге хабарлама». • Сабақта не істегеніңізді етістіктермен сипаттаңыз? • Сабақта қандай болғаныңызды сын есімдермен сипаттаңыз? • Сабақта кім болғаныңызды зат есімдермен Ү/Т: 279-жаттығу, Өлең жаттау Дж. Родари «Кәсіптердің иісі қандай?»	Кәсіптер, жаңа мамандықтар туралы Оқушылар күнделіктерге ү/т жазады.	ЖБ. Мұғалімнің ауызша мақтауы	Карталар Рефлексия «Мұғалімге хабарлама»

2-БӨЛІМ.

ТҰРАҚТЫ ДАМУ КОМПОНЕНТІН ОҚУ ПРОЦЕСІНЕ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕР

Сыныптан тыс жұмыста тұрақты даму компонентін пайдалану әрбір білім беру ұйымы үшін өзекті, өйткені ТДБ тәрбие жұмысында енгізу мүмкіндіктері шектелмейді және білім алушыларда жаһандық және нақты өмірде қажетті тәжірибелік дағдыларды қалыптастыру үшін кең мүмкіндіктер ашады.

Адамзат өркениетінің болашағы экономикалық өсу, әлеуметтік әл-ауқат және қоршаған ортаны қорғау арасындағы тепе-теңдіктің маңыздылығын, адамзат өркениетінің қоғамның, мемлекеттің даму перспективаларына әсерін, әлемдегі әлеуметтік әділеттілікке қол жеткізу және әр адамның құқықтарын қорғау қажеттілігін, адамзаттың жаһандық мәселелерін шешу қажеттілігін білім алушылардың түсіну деңгейіне байланысты екендігі даусыз.

ТДБ компонентін енгізу бойынша сыныптан тыс жұмыстардың артықшылықтары оның сабақтарда алған білімдерін, іскерліктері мен дағдыларын нақты өмірге, өмірдің түрлі салаларында тұрақты дамуға қол жеткізуге бағытталған құзыреттіліктерді қолдану дағдыларына енгізу үшін бірегей алаң ұсынатыны болып табылады.

ТДБ компонентін сыныптан тыс жұмыстарға енгізу келесі арқылы мүмкін болады:

1. Тұрақты даму саласындағы жобаларды іске асыруға бағытталған конкурстар мен гранттарға қатысу.
2. Әлеуметтік бастамалар. Еріктілік жұмыс, әлеуметтік жобаларға қатысу, аз қамтылған отбасыларға, қарт адамдарға және азаматтардың басқа да осал санаттарына көмек көрсету, жасыл отрядтар құру, жасыл акциялар мен энергия үнемдеу акцияларын өткізу, қайта шикізат жинау, қоқыстарды сұрыптау және т.б.
3. Қайырымдылық іс-шараларын өткізу, мұқтаж жандарға қаражат пен заттар жинау.
4. Тұрақты даму тақырыптарында конференциялар, көрмелер мен фестивальдар, пікірталастар мен талқылаулар өткізу, онда білім алушылар өз көзқарастарын дәлелді түрде білдіре алады және басқалардың пікіріне құрметпен қарай алады.
5. Бірлескен іс-шараларды өткізу үшін мектептің тұрақты даму мәселелерімен айналысатын ұйымдармен және бизнеспен әріптестігі.
6. Компанияларда тұрақты даму қағидаттарын енгізу тәжірибесі туралы әңгімелейтін шеберлік сыныптары мен дәрістер ұйымдастыру үшін бизнес өкілдерін тарту.
7. Тұрақты даму қағидаттарын іс жүзінде табысты қолданумен танысу үшін эко-орталықтарға, қорықтарға, табиғат мұражайларына және басқа да ұйымдарға бару.
8. Қоршаған ортаны қорғау және әлеуметтік кәсіпкерлік саласында жұмыс істейтін ұйымдарда тағылымдамадан өту.
9. Тұрақты даму тақырыптарын қамтитын мектеп газетінің немесе журналының шығарылымы.
10. Викториналар, квесттер, симуляциялар және онлайн ойындар сияқты интерактивті тапсырмаларды дайындау, осылайша сабақ форматы білім алушылар үшін қызықты әрі ынталандырушы болады (климаттың өзгеруінің әлемнің әртүрлі аймақтарына әсерін зерттеуге арналған экологиялық нысандар бойынша виртуалды турлар немесе интерактивті карталар және т.б.).
11. Тұрақты даму бойынша жобалық қызметтің жаңалықтары мен нәтижелері жарияланатын мектеп сайттары мен блогтарын құру және қолдау.

Педагогтердің табысты тәжірибелері сабақтан тыс уақытта ТДБ компонентін енгізудің әртүрлі тәсілдерін табу қабілеттерін көрсетті.

Мысалы, педагогтер әзірлеген сыныптан тыс жұмыстарды әзірлеу мыналарды қамтиды:

1. Экологиялық акциялар өткізу және қоршаған ортаны қорғау (саябақтарды жинау, ағаш отырғызу, өзен жағалауларын тазарту, қоқыстарды бөлек жинау, көшеттер отырғызу және т.б.), бұл өңірдегі, елдегі, әлемдегі экологиялық жағдайды жақсартуға ғана емес, сонымен қатар тұрақты дамуға қатысу сезімін, өз елінің, бүкіл адамзаттың болашағы үшін жауапкершілікті дамытады. Осылайша, «Таза жағалау» науқаны аясында білім алушылар (Шығыс Қазақстан, Алматы, Павлодар облыстарының, Абай облыстарының мектептері) жағалау аумақтарын қоқыстардан тазартып, қалдықтарды сұрыптап, экология, ауаның, судың ластануы мәселелеріне жұртшылықтың назарын аударды.
2. Білім алушыларды тұрақты дамуды, индустрияландыру және урбанизация мәселелерін, энергияны, экологияны, климаттың өзгеруін және басқаларын зерделеуге тарту мақсатында құрылған эко-клубтар, үйірмелер, қауіпсіздік жасақтары шеңберінде жобаларды іске асыру, бұл олардың осы тақырыптарды терең зерделеуіне және тәжірибелік ұжымдық немесе жеке жобаларды орындауына ықпал етеді. Сонымен қатар, сынып жетекшілерінің бірқатар әзірлемелеріне зерттеу жүргізу (энергия үнемдеу, қалдықтарды қайта өңдеу және т.б. бойынша) (6-9 сынып оқушыларына арналған ТДБ бойынша педагогтердің әзірлемелерінде) енгізілді. Ұжымдық жобалар баламалы энергетика және қайта өңдеу, экоөнімдерді құру, әлеуметтік-мәдени зерттеулер жүргізу бойынша жобаларды әзірлеуді қамтуы мүмкін.
3. Еріктілер қозғалысына қатысу. Жергілікті қоғамдастықтарды қолдау мен қоршаған ортаны қорғауға, қоқыстарды сұрыптауға байланысты әлеуметтік белсенділік пен еріктілік әрекеттерінің мысалдары және басқалары мектеп оқушыларына жаһандық мәселелерді шешуге жеке қатысудың маңыздылығын түсінуге көмектеседі. Еріктілер жануарларды күтуге көмектеседі, энергияны үнемдеу және қалдықтарды сұрыптау бойынша ақпараттық кампаниялар жүргізеді (өрттен кейін орманды қалпына келтіру, ботаникалық бақтарда сирек кездесетін өсімдіктерге күтім жасау).
4. Тұрақты даму тақырыбы бойынша конкурстар мен олимпиадалар өткізу білім алушыларды тақырыпқа енуге және инновациялық шешімдерді іздеуге ынталандырады. Білім алушылар орындаған энергия тиімді үйлердің, жаңартылатын энергия көздерінің үлгілері ұсынылған «Болашақ энергиясы» олимпиадасы.
5. Экоөнімдерді дайындау, қайталама шикізатты пайдалану және тұрақты тұтыну, мәдениетаралық коммуникацияны қамтамасыз ету және жанжалдарды басқару бойынша мастер-кластары мен воркшоптарды ұйымдастыру білім алушыларға күнделікті өмірде қолдана алатын тәжірибелік дағдыларды игеруге, өз тәжірибесін кеңейтуге және басқаларға беруге көмектеседі. Сыныптан тыс іс-шараны әзірлеуде педагог оқушылармен бірлесіп «заттардың екінші өмірі» воркшопын бастады, оқушылар ескі заттарды жаңа пайдалы бұйымдарға, мысалы, ескі джинсыдан сөмкелер немесе пластикалық бөтелкелерден шамдар жасауды үйренеді.

Педагогтердің әзірлемелерінде тұрақты даму тақырыбына арналған шығармашылық конкурстар мен фестивальдар көп емес. Бұл білім алушыларға өнер арқылы тұрақты даму туралы өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік беретін жақсы ресурс және мүмкіндік (сурет көрмелері, фотоконкурстар, театр қойылымдары және планетаның

тұрақты дамуы мен жауапкершілігіне бағытталған музыкалық қойылымдар). Мұндай дамуды бейнелеу өнері пәнінің мұғалімі ұсынды.

Тұрақты даму аспектілері ұлттық саябақтарға, табиғат мұражайларына және басқа да табиғи аймақтар мен экологиялық объектілерге экскурсиялар мен сапарлар ұйымдастыру арқылы педагогтердің (Алматы қ., Өскемен қ. мектептері) әзірлемелерінде көрініс тапты. Мысалы, ұлттық саябаққа саяхат білім алушыларды бірегей флора мен фаунамен таныстыруға, олармен сирек кездесетін жануарларды сақтау, экология мен табиғи ресурстарды үнемдеу мәселесін талқылауға, елдің байлығын сақтау жолдарын ұсынуға мүмкіндік берді.

Білім алушыларды өңірді және туған қаласын көгалдандыруға тартудың мысалы ретінде эко-отрядтар құру, өңірді көгалдандыру бойынша шағын зерттеулер жүргізу, қалада жасыл аймақтар құру, «Жасыл карта» әзірлеу, мектеп жылыжайлары мен жылыжайларын ашу, сондай-ақ мектеп аумағын көгалдандыру бойынша мектеп жобаларын іске асыру бойынша педагогтер қолдаған бастамалар болып табылады.

Білім алушылардың тұрақты даму бойынша жобалық жұмысты дайындауы жоспарлауды, мақсатты таңдауды, әртүрлі факторларды зерделеуді және есепке алуды көздейді. Мәселен, ұсынылған педагогтердің әзірлемелеріне (Алматы, Астана қалалары, Қостанай облысы, Абай облыстары мектептері) нақты, өлшенетін, уақыты шектеулі (SMART) мақсаттарға қол жеткізуге болатын жобалау жұмыстары енгізілген. Мысалы, жобалардың бірінің мақсаты мектепте энергия тұтынуды азайту жоспарын әзірлеу болды.

Педагог қолдаған жобалық жұмыстың тағы бір мысалы – климаттың өзгеруінің белгілі бір аймақ үшін мүмкін болатын жаһандық салдарын болжау.

Сыныптан тыс іс-шаралар тақырыбын жоспарлау кезінде педагог тұрақты даму компонентін қолдана отырып тақырыптарды өзгерте алады, білім алушылардан іс-шараның ыңғайлы форматын нақтылай алады.

3-БӨЛІМ.

ТҰРАҚТЫ ДАМУ КОМПОНЕНТІН БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ЕНГІЗУ ПРОЦЕСІНДЕГІ КӨПМӘДЕНИЕТТІ ЖӘНЕ ПӘНАРАЛЫҚ ТӘСІЛ

Көпмәдениетті тәсіл процесте маңызды рөл атқарады, өйткені ол мәдени әртүрлілікті ескеруді және әртүрлі мәдени дәстүрлер мен тәжірибелердің құндылығын мойындауды білдіреді.

Бұл білім алушылардың басқа мәдениеттерге құрметпен қарауын қалыптастыруға көмектеседі және жаһандық азаматтық бірегейлікті дамытуға ықпал етеді. Тұрақты даму компонентін қолдана отырып, көпмәдениетті тәсілді оқытуда қалай қолдануға болатындығын қарастырайық.

1. Мәдени контекстті тану.

Әрбір мәдениеттің табиғатқа, қоғамға және экономикаға өзіндік ерекше көзқарасы бар. Көпмәдениетті тәсіл айырмашылықтарды ескереді және білім алушыларға тұрақты дамуға жетудің көптеген жолдарын түсінуге көмектеседі. *Мысалы, дәстүрлі байырғы білім табиғатты қорғау және ресурстарды ұтымды пайдалану туралы құнды түсініктер бере алады.*

2. Мәдениетаралық өзара іс-қимыл.

Мәдениетаралық диалог пен ынтымақтастық үшін жағдай жасау білім алушылардың қарым-қатынас және өзара түсіністік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бұл әсіресе тұрақтылық жағдайында өте маңызды, өйткені көптеген мәселелер халықаралық деңгейде бірлескен күш-жігерді қажет етеді. Сабақтар қоршаған ортаны қорғауға және әлеуметтік әділеттілікке бағытталған халықаралық келісімдер мен жобаларды талқылауды қамтуы мүмкін.

География сабақтарында педагог әртүрлі елдердің климаттың өзгеруі мәселелерін қалай шешетіні туралы пікірталас ұйымдастыруды ұсынады. Оқушылар жаһандық жылынумен күресудің ұлттық стратегиялары туралы өз зерттеулерін ұсынады, пікір алмасады және бірлескен бастамаларды ұсынады. Бұл тәсіл олардың тұрақты даму халықаралық ынтымақтастықты қажет ететін жаһандық міндет екенін түсінуін дамытады.

Көптеген мәдениеттер туралы дәстүрлі білім тұрақты дамуға қол жеткізу үшін пайдалы. *Мысалы, кейбір африкалық мәдениеттерде жер мен су ресурстарына ұқыпты қарау дәстүрлері бар.* Педагогтер ежелгі дәстүрлерді қазіргі әлемде қалай қолдануға болатындығын көрсететін қысқа мерзімді сабақ жоспарларына осындай мысалдарды қосады.

Пәнаралық тәсілді педагогтер тұрақты даму мәселелерін зерттеу үшін ғылым мен өнердің әртүрлі салаларындағы білімді біріктіре отырып, сабақтар мен сынып сағаттарының көптеген әзірлемелерінде қолданады. *Мысалы, әдебиет сабақтарында экология және әлеуметтік әділеттілік, теңсіздік, аштықты жою, сапалы білім беру тақырыптарын қозғайтын әртүрлі елдердің авторларының шығармалары талданады.* Бұл білім алушыларға әртүрлі мәдениеттердің жалпы мәселелерді шешуге қалай қарайтынын көруге көмектеседі.

Тұрақты даму компонентін оқытуға енгізу процесінде көпмәдениетті тәсіл білім алушылардың жаһандық бағдарланған дүниетанымын қалыптастыруға ықпал етеді және оларда мәдениетаралық өзара іс қимыл дағдыларын дамытады.

Мұндай сабақтардың дамуы білім беру процесін оқушылар үшін қызықты әрі өзекті етуге, жастарды көпполярлы әлемде өмір сүруге дайындауға көмектесті, мұнда ынтымақтастық пен өзара сыйластық сәттіліктің негізгі факторлары болып табылады ([7-қосымша](#)).

Көпмәдениетті тәсіл мен пәнаралық байланыстар компонентті енгізу процесінде оқыту мен тәрбиелеу процесінде кейстерді қолданатын педагогтердің дамуында айқын байқалады ([8-қосымша](#)).

Мысал ретінде келтірілген жағдайлар экономикалық, экологиялық және әлеуметтік аспектілерді ескере отырып, кешенді тәсіл негізінде әртүрлі контексте тұрақты дамуға қол жеткізу үшін әртүрлі стратегиялар мен тәсілдерді қалай қолдануға болатындығын көрсетеді.

Педагогтердің тәжірибесіндегі табысты тәжірибе оқыту процесінде кейстерді талқылау және талдау үшін пайдалану және білім алушылардың тұрақты даму қағидаттары мен оларды нақты өмірде қолдану дағдыларын түсінуіне қол жеткізу болып табылады.

Қысқа мерзімді сабақ жоспары. Орыс тілі мен әдебиеті

Бөлім: Құндылықтар: достық пен махаббат

Сынып: 5

Сабақтың тақырыбы:
«Достық – бұл сыйлық»

Оқыту мақсаттары:

5.1.3.1- таныс лексикалық және грамматикалық бірліктері бар фольклор мен әдебиет шығармаларының/ фрагменттерінің негізгі мазмұнын түсіну, тақырыпты анықтау

5.2.5.1- диалогқа қатысу, жолдарды дұрыс түсіну және кері байланыс беру

5.2.4.1- иллюстрация негізінде мәлімдеме жасау

5.3.4.1- оқу түрлерін меңгеру (түсініктеме), рөлдер бойынша оқу

5.3.7.1- ұсынылған тақырып бойынша қажетті ақпаратты әртүрлі көздерден алу

Тұрақты даму мақсаттары:

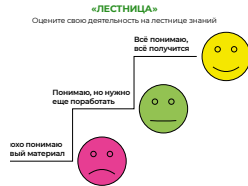
3 – денсаулық және әл-ауқат

4 – сапалы білім беру

5 – гендерлік теңдік

8 – лайықты жұмыс және экономикалық өсу

10 – теңсіздікті азайту

САБАҚТЫҢ КЕЗЕҢІ	ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Сабақтың басталуы	Ұйымдастырушылық сәт.	Үй тапсырмасын тексеру.		Эмоциялық көңіл-күй.
	Қандай сөз шифрланған: РАДБУЖ? «Достық» сөзіне ассоциация құру	Ассоциация құрайды	өзара тексеру	Маркер, А3
	Бейнефильмді көрсету «Неліктен адамдар дос болады және қандай достар болады» Сұрақтар: 1. Сіз тұрақты даму туралы естідіңіз бе? Бұл нені білдіреді? 2. Неліктен әлем халықтарының тату және бір-бірін қолдауы маңызды? 3. Неліктен адамдар арасындағы теңсіздікті азайту керек?	Кластерді толықтырады және өз пікірлерімен бөліседі Топтарда талқылау Топтармен таныстыру		iite.unesco.org/wp-content/uploads/2023/11/11.-Pochemu-lyudi-druzhat-i-kakie-byvayut-druzya.mp4
	II. Білімді өзектендіру Біз «Неліктен адамдар дос болады және қандай достар болады» бейнефильмінен не білдік? Қандай жаңа сөздер білдіңіздер? Адамның қанша досы болуы мүмкін? Сізде қанша досыңыз бар?	Сөйлемдерді аяқтау: Достық – бұл... Дос/құрбы – бұл... Досыммен/құрбыммен мен ... дайынбын.		

Сабақтың ортасы**III. Жаңа материалды зерттеу**

192-жаттығу. Достық сөзінің мағынасымен танысыңыз. Сөздің мағынасын білуге болатын сөздік қалай аталады?

193-жаттығу. Ұсыныстарды оқыңыз. Бөлектелген сөздерді салыстырыңыз. Неліктен мұндай сөздер туыстас деп аталады?

«Сіздің көмекшіңізбен» жұмыс

Сөз түбірі. Түбір сөздер.

«дос» сөзіне түбір сөздерді таңдаңыз

Подбирают однокоренные слова к слову «друг»

Көптілділік:

однокоренные слова – түбірлес сөздер; формы одного того же слова – бір сөздің түрлері; корень слова – сөздің түбірі

Негізгі терминдер мен сөз тіркестері:

сый-сыйлық, дос, құрбы, құрбылас, досты, дос болу, достасу, достық, досша

Дене шынықтыру минутасы «Туыстас сөздер»

Егер мен бір-бірімен байланысты сөздерді айтсам, сіз қол шапалақтайсыз. Егер мен туыстас емес бірнеше сөз айтсам, сіз еңкейесіз.

Байланысты сөздердің қанша жұбы аталатынын санауға тырысыңыз. *Қыс-қыстау, саңырауқұлақ-саңырауқұлақтар, шөп-шөпті, бала-балалар, дос-құрбы, дос-достық, дос-жолдас, көмек-көмектеседі, емен-еменше, бір-біріне*

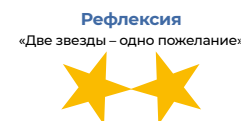

Дене шынықтыру минутасы «Туыстас сөздер»

IV. Зерттелген материалды игеру

1-тапсырма. Алдымен түбір сөздердің қатарларын, содан кейін бір сөздің формаларын жазыңыз. Түбір мен аяқталуды барлық сөздермен белгілеңіз.

2-тапсырма. Бір сөздің қатысты сөздері мен нысандарын табыңыз. Оларды жазыңыз. Олардағы тамырларды белгілеңіз. Қалай ойлайсыз, бір түбір сөздер тіл бұралуында және мақал-мәтелдерде қандай мақсатта қолданылады?

Лингвистикалық ойын. Бұл сөз қатарлары байланысты ма? Қателерді түзетіңіз.

3-тапсырма. Қандай сөздер «тұрақты даму» ұғымымен байланысты екенін қарастырыңыз

Мұғалім мәтін негізінде сұрақтар қояды, «Сұрақтармен шабуыл» әдісін қолданады.

Бейнефильм бойынша тапсырма:

- Қандай жаңа сөздер білдіңіз?
- Достық дегеніміз не?
- Нағыз достар қандай болады?
- Жаңа достарды қалай табуға болады?

«Сұрақтармен шабуыл» әдісі

Сабақтың соңы

«Дұрыс және бұрыс мәлімдемелерді» қабылдау осы сабақта алынған ақпаратты игеру деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

Өзін-өзі зерттеу үшін «УС» ұсынылады.

«Достық» сөзіне синквейн жасайды

Рефлексия

- Сабақ қалай өтті?
- Не сәтті болды?
- Не сәтсіз болды?
- Сіз нені өзгерткіңіз келеді?
- Сізге қандай қолдау қажет?

Қысқа мерзімді жоспар. Су мөлшерін реттеу. Нысана мүшелер

Бөлімі: Заттардың тасымалдануы

Сыныбы: 10

Сабақтың тақырыбы:

Су мөлшерін реттеу.

Нысана мүшелер

**Оқу
бағдарламасына
сәйкес оқу
мақсаты**

10.1.5.2- су мөлшерін бақылаудағы антидиуретикалық гормонның (АДГ) ролін түсіндіру;

Сабақтың мақсаты

- ағзадағы су деңгейінің шөлдеуге әсерін түсіндіре алу
- сусызданудың негізгі себептерін түсіндіру
- АДГ жұмыс механизмін нефронның сызбасында түсіндіру
- нысан мүшелер туралы оқып үйрену

Құндылықтар

- тәртіп, мақсатқа талпынушылық, өзін-өзі бақылау
- байсалдылық, парасаттылық, заңға бағынушылық,
- басқаларды құрметтеу, өзгенің пікірін құрметтеу
- адалдық, объективтілік, риясыздық

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

САБАҚ БАРЫСЫ/УАҚЫТЫ	МҰҒАЛІМНІҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
Сабақтың басы 2 мин.	I. Ұйымдастыру кезеңі: а) «Кубик» ойыны арқылы жағымды психологиялық ахуал орнатады б) «Стикерлер түсі» бойынша топқа бірігуге нұсқау береді.	Оқушылар «Кубик» ойыны арқылы сыныпта жағымды ахуал орнатады «Стикерлер түсі» бойынша топтарға бірігеді.	<i>Кері байланыс:</i> Мадақтау арқылы бағаланады.	Түрлі түсті стикерлер
4 мин.	II. Үй тапсырмасы Цифрлық платформа тәсілі арқылы сұралады. Реабсорбция wordwall.net/resource/65338546 «Миға шабуыл» тәсілімен сұрақтар қою арқыл жаңа тақырыпты таныстырады	Оқушылар цифрлық платформа тәсілі арқылы жауап береді, өткен тақырыптар бойынша білімдерін еске түсіреді. «Миға шабуыл» тәсілі арқылы сабақтың тақырыбын, мақсатын анықтайды	<i>Кері байланыс:</i> Мадақтау арқылы бағаланады. «Жарайсың!» «Тамаша жауап» т.б	бейнебаян
Сабақтың ортасы 15 мин.	IV. Топтық жұмыс. Мұғалім жаңа тақырып бойынша қысқаша ақпарат береді, топтық жұмыс ұйымдастырады. 1 – топ «Су алмасуын реттеу» 2 – топ «Нысана мүшелер» туралы талдап, түсіндіреді.	Оқушылар топтарда мұғалімнің бағыт берумен парақтарға жазылған сипаттамаларды талдап, қайсысына тиісті екенін анықтап, флипчартқа орналастырады, салыстырып, түсіндіреді	<i>Кері байланыс:</i> «Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі арқылы беріледі	А4 парағы Маркер флипчарт

15 мин.

Сабақты бекіту тапсырмалары.**1-тапсырма**

«Шындық» немесе «Жалған» тәсілі

Тұжырымдар	Ш	Ж
Орталық буындар гипоталамустың алдыңғы бөлігіндегі нейрондер	Ш	
Афференттік буынға бүйрек, тер бездері, ішек, өкпе кіреді		Ж
Нысана мүшелер бұл жоғары қан қысымынан бәрінен де көп зардап шегетін мүшелер	Ш	
Миокардтан бүйрек зардап шегеді		Ж

Тұжырымның «шындық» екенін анықтайды.

Тұжырымның «жалған» екенін анықтайды.

Дескриптор:

тұжырымның «шындық» екенін анықтайды;

тұжырымның «жалған» екенін анықтайды;

Жалпы балл-4

2-косымша

Тапсырма жазылған парақтар

2-тапсырма

Тақырыпты 17 жаһандық тұрақты даму мақсаттарына сәйкес бай ланыстыру

А3 форматты ақ бет

17 ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТТАРЫ

3-тапсырм

Тест

1. Организмде судың негізгі функциясы қандай?
- a) Энергия көзі ретінде
 - b) Заттарды тасымалдау және еріткіш ретінде
 - c) Жылу энергиясын өндіру
 - d) Қоректік заттарды қорға жинау

Дұрыс жауап: b)

2. Адам организміндегі негізгі су реттегіш гормонды көрсетіңіз:

- a) Инсулин
- b) Адреналин
- c) Антидиуретикалық гормон (АДГ)
- d) Тироксин

Дұрыс жауап: c)

3. Нысана мүше деп қандай мүшелерді атайды?

- a) Гормондарды бөлетін мүшелер
- b) Қоректік заттарды тасымалдайтын мүшелер
- c) Белгілі бір гормондарға жауап беретін мүшелер
- d) Иммундық жүйе мүшелері

Дұрыс жауап: c)

4. Бүйректе суды қайта сіңіруді күшейтетін гормон қалай аталады?

- a) Кортизол
- b) Альдостерон
- c) Тестостерон
- d) Инсулин

Дұрыс жауап: b)

САБАҚ БАРЫСЫ/УАҚЫТЫ	МҰҒАЛІМНІҢ ӘРЕКЕТІ	ОҚУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ	БАҒАЛАУ	РЕСУРСТАР
	5. АДГ гормоны жетіспегенде қандай жағдай орын алады? а) Гипогликемия б) Қандағы қант деңгейінің жоғарылауы с) Диабет д) Қантсыз диабет <i>Дұрыс жауап: d)</i> 6. Қанның осмостық қысымы көтерілгенде қандай гормон бөлінеді? а) Адреналин б) Антидиуретикалық гормон (АДГ) с) Глюкагон д) Өсу гормоны <i>Дұрыс жауап: b)</i> (ЕБК бірге) Цифрлық платформада тапсырма ұсыну wordwall.net/resource/39552465 Су алмасу реттеу wordwall.net/resource/82112973	Цифрлық платформада тапсырма орындайды.		
Сабақтың соңы 4 мин.	Кері байланыс «СМС» арқылы кері байланыс жасауды ұсынады	Кері байланыс «СМС» арқылы кері байланыс жасайды	<i>Кері байланыс:</i> «СМС» арқылы	
1 мин.	Үй тапсырмасы § 54 оқу			

Қысқа мерзімді жоспар. Қазақ тілі

Бөлімі: 5. Музыка өнері және қазақтың киелі домбырасы. Морфология

Сыныбы: 7

Сабақтың тақырыбы:

**Музыка – әлемдегі ең жоғарғы өнер.
Қазақ музыка өнерінің ең алғашқы туындылары**

**Оқу
бағдарламасына
сәйкес оқыту
мақсаттары**

7.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді қолдану, авторына сілтеме жасау
7.3.6.1 мәтіндегі сөздердің тақырыпқа сай орынды қолданылуын тексеру, синонимдік қатармен ауыстыра отырып, лексикалық түзетулер енгізу, редакциялау

Сабақтың мақсаты

Ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді қолданып, авторына сілтеме жасай алады. Мәтіндегі сөздердің тақырыпқа сай орынды қолданылуын тексеріп, синонимдік қатармен ауыстыра отырып, лексикалық түзетулер енгізе алады, редакциялай алады.

**Тұрақты даму
мақсаттары**

4) Сапалы білім қазақ музыка өнерін ең алғашқы туындыны біледі
5) Гендерлік теңдік. Майра Мұхаметқызы әлемді мойындатқан әнші, Шара Жиенқұлова әлемді мойындатқан 19 ғасырда қазақ қыздарының ішінен шыққан тұңғыш биші
8) Еңбек және экономикалық өсу. Димаш Құдайбергенов өз еңбегімен әлемді мойындатты және қазақ әнін шет елге танытып, экономикалық және рухани жағынан да өсті.
16) Бейбітшілік, әділеттілік және тиімді институттар

«Нан болса, ән де болады» дегендей ән салу – бейбітшіліктің арқасы. Қазақи тәрбие мен қазақтың «Салт-дәстүрі» институтын қалыптастыру

**Құндылықтарға
баулу**

Құндылық: әділдік және жауапкершілік
-оқу тапсырмасын орындауда табандылық таныту;

Құндылық: еңбекқорлық және кәсіби біліктілік
-өз уақытын тиімді жоспарлай білу және кез келген қызметтің нәтижелеріне қол жеткізу үшін күш салу;

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

САБАҚТЫҢ
КЕЗЕҢІ/УАҚЫТЫ

ПЕДАГОГТИҢ ӘРЕКЕТІ

БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ ӘРЕКЕТІ

БАҒАЛАУ

РЕСУРСТАР

Сабақтың басталуы
5 мин.

Оқушылармен амандасу, қатысуын түгендеу.

Сабақтың тақырыбы, мақсаты, бағалау критерийлері айтылады.

Топқа бөледі

Сабақтың ортасы
15 мин.

Үй тапсырмасын сұрау

Жаңа сабақ
Ойқозғау

Сөзжұмбақты шешіңдер, айрықша торкөздегі сөзді қатыстырып, сөйлем құрастырыңдар. Сөзжұмбақты дұрыс шешкенде, «Димаш» сөзі шығады.

1. Қазақ халқының әйгілі күйшісі.
2. XXIV Халықаралық эстрадалық ән орындаушылар «Славян базары-2015» байқауы өткізілген қала
3. Димаш әнін орындаған американдық әнші
4. Димаштың ұстазы.
5. Қазақ би өнерінің падишасы.

«Домбыра», «Қобыз» болып бөлінеді

Домбыра пернелерінен алады

Сөзжұмбақты шешеді, айрықша торкөздегі сөзді қатыстырып, сөйлем құрастырады. Сөзжұмбақты дұрыс шешкенде, «Димаш» сөзі шығады.

Жауабы:

- 1) Дина
- 2) Витебск
- 3) Майкл
- 4) Айтимов
- 5) Шара

Ауызша
мадақтау

Жарайсың!
Керемет шешім!

Ойлы шешім!

Мұндай ойлы пікірлерді ешқашан естімеппін!

Жарайсың!

Керемет

Оқулық
7-сынып
«Атамұра» баспасы
2017жы
Оқытудағы Жаңа әдіс-тәсілдер қоржынынан
Есбосын Нағиша
Қожақ Қызы

ТДМ
8) Еңбек және экономикалық өсу. Димаш Құдайбергенов өз еңбегімен әлемді мойындатты және қазақ әнін шет елге танытып, экономикалық және рухани жағынан да өсті.

ТДМ
4) Сапалы білім қазақ музыка өнерін ең алғашқы туындыны біледі

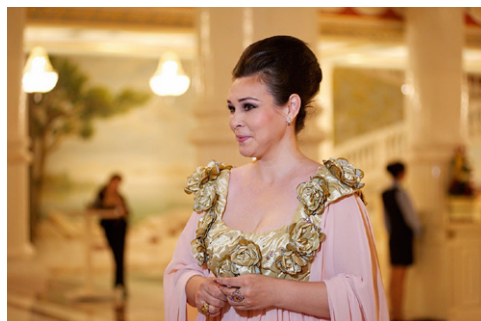
20 мин.

4-тапсырма

5- тапсырма

«Музыкалық терапия» тренингі

7- тапсырма сұрақтар қоржыны
Майра Мұхаметқызының естелігі

8-тапсырма
Тірек сызбаны толтыру

10- тапсырма

Сабақтың соңы
5 мин.

Қорытынды:
«Шығу парағы»

Бағалау

Үйге тапсырма: **9- тапсырма**

Мәтінді оқып, жоспар
құрады

«Музыкалық терапия»
тренингі арқылы оның
пайдасының алгоритмін
ұсынады
Балғын мен Айсель
«Көрұғлы» күйін тартады.

Майра Мұхаметқызының
естелігін оқиды
Екі топ бір- біріне сұрақтар
әзірлейді, қоржынға
салады

Рай жұрнақтарын
қолданып, I жақтағы
сөздерді қара сөзбен II,III
жаққа ауыстырып жазу.

Толтырады

Топтық асықпен бағалайды
Топтық бағалауда «Шығу
парағында» парағы
арқылы сабақтан қандай
әсер алғанын, қандай
жаңа нәрсе үйренгенін
немесе не түсінбегенін,
қандай кедергі болғанын
жеткізеді.

«Ұлылырдың музыка
туралы пікірлері»
тақырыбынды эссе жазу

Жалпы бағалау
жұмысты
бағалау

Асықпен

Алшы –
(9-10 балл)

Тәйке (тауа) –
(7-8 балл)

Бүге (бүк) –
(4-6 балл)

Шіге (шік) –
(1-4 балл)

кесте

Әдет ғұрып		
Ш	Т	С

Шілдехана

Тұсаукесер

Сүндет той

Үйлену тойы

ТДМ
5) Гендерлік теңдік
Майра Мұхамет
қызы әлемді
мойындат
қан әнші, Мәскеу,
Париждегі «ГРАНД
операда» тұңғыш
және әзірге ән
салған жалғыз әнші

«Қазақтың
дәстүрлері-ай! »
Әні қосылады.

ТДМ
16) Бейбітшілік,
әділеттілік және
тиімді институттар
«Нан болса, ән де
болады » дегендей
бұл – бейбітшіліктің
арқасы. Қазақи
тәрбие мен
қазақтың «Салт-
дәстүр» институтын
қалыптасты ру

ТДМ 16
Бейбітшілік,
әділеттілік және
тиімді институттар

Қазақтың
дәстүрлері-ай!
Әні қосылады.

Тұрақты даму жөніндегі кейстер

Кейстер – бұл табысты тұрақтылық стратегияларын бейнелейтін нақты мысалдар мен сценарийлер. Олардың міндеті – тұрақты дамуға байланысты тәжірибелік шешімдер мен қиындықтарды көрсету.

«Жаңартылатын энергия көздеріне көшу» кейсі

Сипаттамасы: А қаласы өзінің энергетикалық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жаңартылатын энергия көздеріне көшу стратегиясын қабылдады. Бұл стратегияны жүзеге асыру үшін мемлекеттік ғимараттардың төбелеріне күн панельдері орнатылды, жел электр станциялары салынды және жеке үй иелеріне күн энергиясына көшу үшін ынталандыру енгізілді.

Нәтижелер: Бес жылдан кейін қала көмірқышқыл газының шығарындыларын 20%-ға қысқартты, қазба отынына тәуелділікті азайтты және жасыл энергетика саласында жаңа жұмыс орындарын ашты. Сонымен қатар, электр энергиясын үнемдеу басқа әлеуметтік бағдарламаларға қосымша қаражат бөлуге мүмкіндік берді.

«Су ресурстарын сақтау» кейсі

Сипаттамасы: С өңірі құрғақшылық пен халықтың демографиялық өсуіне байланысты тұщы су тапшылығы мәселесіне тап болды. Жергілікті билік ауыл шаруашылығында тамшылатып суару жүйесін енгізу, жаңбыр суын жинау жүйелерін орнату және ағып кетуді азайту үшін су желілерін жаңарту туралы шешім қабылдады.

Нәтижелер: Жаңа технологиялардың арқасында өңір ауылшаруашылық өндірісіне зиян келтірместен суды тұтынуды 30%-ға азайта алды. Сумен жабдықтау инфрақұрылымының жақсаруы тұрғындардың көп бөлігі үшін таза суға қол жеткізуге мүмкіндік берді, сонымен қатар сапасыз су көздерімен байланысты аурулардың қаупін азайтты.

«Жергілікті экономиканы қолдау» кейсі

Сипаттамасы: Х шағын қаласы жергілікті өндірушілер мен кәсіпкерлерді қолдауға назар аударуды шешті. Фермерлер базарлары ұйымдастырылды, фермерлердің өз өнімдерін тікелей тұтынушыларға сату. Кәсіпкерлерге өз кәсіпорындарын дамытуға көмектесу үшін шағын бизнес гранттары бағдарламасы құрылды.

Нәтижелер: Жергілікті экономика айтарлықтай қолдауға ие болды, жаңа жұмыс орындарын құру және кірісті ұлғайту, қолайлы бағалар және қала тұрғындары жергілікті өндірісті қолдай бастады, бұл көлік шығындарын азайту арқылы көміртегі ізінің төмендеуіне әкелді.

«Білім және ағарту» кейсі

Сипаттамасы: А мектебі экология, экономика және әлеуметтік ғылымдар курстарын қамтитын тұрақты дамуға оқыту бағдарламасын енгізді. Мектеп аумақтарын көгалдандыру жобалары, жасыл өнімдерді әзірлеу, еріктілер акциялары және құрдастар мен жергілікті қоғамдастық арасында хабардарлықты арттыру науқандарын өткізді.

Нәтижелер: Білім алушылар тұрақты даму қағидаттары туралы терең білім алып, қоғамдық бастамалардың белсенді қатысушылары болды. Түлектер энергия үнемдеу, денсаулықты сақтау, қауіпсіздікті қамтамасыз ету, экология және тұрақты даму саласындағы мансабын жалғастырды, ал мектеп өңірдің басқа білім беру ұйымдары үшін үлгі болды.

4-БӨЛІМ.

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ» КОМПОНЕНТІН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНЕ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ПЕДАГОГТЕРГЕ АРНАЛҒАН ҰСЫНЫМДАР

ТДБ компонентін орта білім мазмұнына және мектеп тәжірибесіне енгізудің маңызды кезеңі ТДБ енгізу бойынша оқыту нәтижелерін бағалау, жаһандық құзыреттіліктердің қалыптасу деңгейі және оқу процесінде тиімді кері байланыс болып табылады.

Пәндер бойынша оқу бағдарламаларын іске асыру процесінде ТДБ пайдалану негізінде енгізілген тәсілдердің тиімділігін бағалау және педагогтердің авторлық сабақтарды әзірлеуі қазақстандық білім беру мазмұнына тұрақты даму тұжырымдамасын жүйелі енгізудің негізі бола алады.

Қазақстан педагогтерінің ТДБ бойынша ұсынылған тәжірибелері мен әзірлемелері өркениеттің жаһандық Мәселелеріне кешенді көзқарасты, ТДБ-ге қол жеткізуді, білім алушылардың мемлекеттік ауқымда да, жеке жоспарда да 17 тұрақты даму мақсатына қол жеткізудің маңыздылығын түсінуін көрсетеді.

Тұрақты даму компонентін әртүрлі мектеп пәндері бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарлары мен «Жаһандық құзыреттілік» курсы бойынша сабақтардың мазмұнына енгізу педагогтерін оқыту **еліміздің орта білім беру ұйымдары педагогтерінің авторлық әзірлемелерінің базасын құруға** мүмкіндік берді.

Сабақтардың мазмұнына тұрақты даму компонентін енгізу жеке даму және туған өлкесінің, қаланың, ауылдың, елдің және бүкіл әлемнің тағдыры үшін жауапкершілік, білім алушылардың өздері де, басқа да адамдардың денсаулығы мен жалпы әл-ауқаты мәселелерін қозғай отырып, оқу процесінде бірқатар елеулі артықшылықтар берді. Білім алушылар мектепте әртүрлі пәндер бойынша жаңа тақырыптарды нақты өмірмен, бар шындықпен тікелей байланыстыра отырып, өздерінің көзқарастарын да, жеке траекторияларын да ескере отырып, олардың оқуға қатысуын және әрбір азамат үшін тұрақты дамудың маңыздылығын түсінуін арттыра отырып, оқуға мүмкіндік алды.

Оқытудың интерактивті және стандартты емес форматы (мысалы, мұражайда, өндірісте, көрмеде және т.б.), адам өмірінің маңызды және жаһандық мәселелерін, қазіргі әлемдегі қауіптер мен қауіптерді талқылау, өз көзқарастарын білдірудің еркін форматы және зерттеулер жүргізу қолжетімді, тиімді болды және білім алушылардың осы мәселелерді зерттеуге деген қызығушылығын арттыруға қол жеткізуге мүмкіндік берді, ал сондай-ақ оқушылардың өзін-өзі оқытуы мен өзін-өзі дамытуына ықпал етті.

Оқу процесінде тұрақты даму компонентін енгізу нәтижелері келесі сипаттамаларға айналуы мүмкін:

1. Білім алушыларды бейімдеу және нақты өмірлік жағдайларға дайындау.
2. Азаматтық жауапкершілікті қалыптастыру және білім алушылардың өзін-өзі бағалауын арттыру.
3. Күйзеліс пен мазасыздық деңгейін төмендету, мүмкіндікті түсіну және мәселелерді тиімді шешу.
4. Денсаулықты сақтау және физикалық, психикалық денсаулықты сақтау мәдениетін қалыптастыру.
5. Білім алушылар арасындағы қауымдастық пен ынтымақтастық сезімін дамыту, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру.

Тұрақты даму компонентін қолдана отырып оқыту білім беріп қана қоймай, білім алушыларға үйлесімді дамуға, өзіне, денсаулығына, отбасына, қоғамға қамқорлық жасауға және табысты болашақты қалыптастыруға көмектесетін мектеп ортасын қалыптастырады.

Тұрақты даму компонентін қоса отырып, педагогтердің әзірленген сабақтары мен оқу сабақтарын талдау нәтижелері бойынша бірнеше негізгі ойларды бөліп көрсетуге болады:

- Жеке тәсілді қолдану мүмкіндігі – табысты оқытудың кепілі. Барлық білім алушылар үшін стандартты оқыту әдістері әрқашан тиімді бола бермейді. ТДБ бойынша педагогтерді дамыту нақты фактілермен, процестермен, өмірлік жағдайлармен байланысты және шығармашылық және жасампаздық болып табылады.

- Сабақ форматы, цифрлық технологиялар мен түрлі ресурстарды пайдалану әр баланың әлеуетін ашуға бағытталған.
- Білім алушылардың тұрақты даму мәселелерін зерделеуге қызығушылығын арттыру және ынталандыру.
- Білім алушылардың оқиғаларға, болып жатқан өзгерістерге қатысу деңгейін арттыру, өркениеттің, қоғамның даму перспективаларын болжау және көру, сондай-ақ әлеуметтік жауапкершілікті арттыру.
- Шығармашылық кеңістікті ұйымдастыру, шамадан тыс бақылау мен бағалау қысымын төмендету білім алушылардың осы мәселелерді оқытуға және талқылауға үлкен дербестігі мен тартылуын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Табысты тәжірибелер педагогтерге білім мен дағдыларды, икемді құзыреттіліктерді қалыптастыруға, тұрақты даму үшін қажетті білім алушылардың сыни және креативті ойлауын дамытуға ғана емес, сонымен қатар білім алушыларда жаһандық процестерді түсінуге, табиғатқа, қоғамға және олардың болашағына жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеуге және дамытуға мүмкіндік береді.

ТДБ компонентін енгізумен және сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастырумен сабақтарды жетілдіру бойынша ұсыныстар

- Шарасы барлық оқу пәндері бойынша оқу процесіне және тәрбие жұмысына тұрақты даму жөніндегі материалдарды енгізу.
- Шарты білім алушыларға міндетті кері байланыс беру және тұрақты даму мәселелерін талқылау кезінде рефлексия жүргізу.
- Тұрақты даму тақырыбын оқу процесінде сабақтарда және тұрақты даму жобаларын іске асыру кезінде жетістіктер мен қиындықтарды үнемі талқылау.
- Ұсынылған ұсынымдар мен білім алушылардың өздері шешімдерінің негізінде ТДБ бойынша тәжірибелік жұмысты орындау.
- Пәнаралық интеграция элементтерін қосу (*мысалы, қалалар мен елді мекендердің даму перспективаларын бағалау, энергияны үнемдеу, теңсіздікті азайту, экологиялық әсер ету және т.б. үшін математикалық есептеулерді қолдану*).
- Тұрақты даму туралы білімді іс жүзінде қолдануға бағытталған жобаларды іске асыру, тұрақты зерттеулер жүргізу.
- Тұрақты даму тақырыбы бойынша оқу процесіне ата-аналар мен жергілікті қоғамдастықты тарту. Тәжірибе және идеялармен алмасу үшін бірлескен акциялар, семинарлар мен мастер-кластар өткізу.
- Тұрақты даму компонентін білім беру процесіне енгізу қорытындысы бойынша білім алушылардың жетістіктерін тұрақты мониторингтеу және бағалау.
- Тұрақты даму бойынша жұмыс тәсілдері мен әдістерінің икемділігі мен бейімделуін қамтамасыз ету.

Тұрақты даму компонентін оқыту мен тәрбиелеу процесіне енгізу кешенді тәсілді және білім беру процесінің барлық қатысушыларын тартуды талап етеді. Тұрақты болашақты құру үшін ТДБ тұжырымдамасын қолдану және оның саяси тұрақтылықтың, экономикалық өсудің, әлеуметтік әл-ауқаттың, қоршаған ортаны қорғаудың, құқықтық институттарды жетілдірудің, қауіпсіздікті қамтамасыз етудің үйлесімді үйлесімін көздейтін негізгі ережелерін біріктіру маңызды.

Білім алушыларда қазіргі заманғы мәселелерді шешу және тұрақты болашақты қамтамасыз ету үшін қажетті жаһандық құзыреттіліктер мен өмірлік дағдыларды қалыптастыру білім беру контекстінде маңызды және сұранысқа ие.

Білім беру ортасы білім алушылардың жеке дамуында, денсаулығы мен әл-ауқатында шешуші рөл атқарады, олардың үйлесімді өсуі мен жеке дамуына жағдай жасайды.

Осыған байланысты оқушыларды тұрақты даму мақсаттарын пайдалана отырып оқытуға тарту, сыни және креативті ойлауды, азаматтық ұстанымды қалыптастыру және жаһандық экономикалық, саяси, әлеуметтік, экологиялық және басқа да мәселелердің негізгі түрлерін талқылау өзекті болып табылады.

Оқытудың заманауи әдістемелері, халықаралық және отандық дереккөздерге шолулар, оқиғалар мен құбылыстарды талдау, жоспарлау және болжау, тұрақты даму тұжырымдамасымен енгізілген сабақтар мен оқу сабақтары шеңберінде зерттеулер жүргізу және жобаларды іске асыру оқушыларды ақпаратты талдауға және салмақты шешімдер қабылдауға, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға, топтық жұмыс мәдениетін дамытуға, пікірталастар мен пікірталастар жүргізуге үйретуге бағытталған. инновациялық жобаларды іске асыру, жергілікті, елдік, жаһандық мәселелерді шешу үшін уәждеме мен жауапкершілік деңгейін арттыру.

Өзін-өзі бағалау және ынталандыру, тұрақты даму компонентін қоса отырып, сабақтардың жағымды атмосферасы білім алушыларға өз әлеуетін ашуға көмектеседі, білім алушылардың өзін-өзі бағалауын, өзіне деген сенімділігін және болып жатқан оқиғаларға әсер ету мүмкіндігін арттырады.

Қазіргі білім беру ортасы білім көзі ғана емес, сонымен бірге білім алушылар өздерін жайлы, сенімді және бақытты сезінетін, қоғамда өмір сүруге дайындалатын, жаһандық мәселелерді талқылауға және оларды шешуге белсенді қатысатын, белгілі бір құбылыстың, процестің күшті және әлсіз жақтарын бағалайтын, өз көзқарастарын білдіретін, зерттейтін кеңістік болуы керек және дәлелді, дәлелді түрде талданады.

Сондай-ақ, білім алушылардың дүниетанымдар мен көзқарастардың алуан түрлілігін, әртүрлі мәдениеттерді құрметтеуі, ұжымдық әл-ауқат пен тұрақты дамуды қамтамасыз ету үшін өзара іс-қимылдың маңыздылығы мен қажеттілігін түсінуі маңызды.

ТДБ компонентін енгізумен педагогтердің авторлық әзірлемелері сабақ аясында зерттеуге, талдауға және бағалауға сүйенуге болатындығын көрсетті:

- білім алушылардың сыни, мәселеге бағдарланған, жүйелі ойлауын дамыту;
- аймақтық және жаһандық маңызы бар мәселелерді түсіну;
- әртүрлі көзқарастарды қолдау үшін қолданылатын дәлелдер мен дәлелдерді табу;
- әртүрлі өмірлік жағдайларда позитивті өзара әрекеттесуді орнату;
- отбасының, мектептің, қоғамның және мемлекеттің әл-ауқаты мүддесі үшін бастаманы және нақты іс-әрекеттерді дамыту;

- жүйелік және құрылымдық таңдау және тиісті дәлелдерді, дәлелдемелер мен көзқарастарды ұсыну;
- командалық жұмыстың жалпы мақсаты мен нәтижесіне қол жеткізуге үлес қосу.

ОУР компонентін қолдана отырып, оқу процесін жоспарлау кезінде педагог белгілі бір сабақ шеңберінде тұрақты даму мақсаттарының қайсысын біріктіруге болатындығын дербес анықтауға, оқытудың ең тиімді әдістері мен технологияларын таңдауға, білім алушыларды қоғам өмірі мен дамуының өзекті мәселелері бойынша мүдделі және пайдалы диалогқа тартуға мүмкіндік алады.

ТДБ бойынша педагогтердің құрылған үздік тәжірибелері мен әзірлемелерінің банкі тәжірибе алмасуды, оқытудың тиімді әдістері мен технологияларымен өзара алмасуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, тұрақты даму компонентін мектеп біліміне интеграциялау процесінің мүмкіндіктерін көрсетуге мүмкіндік береді.